BİLGİ DÜNYASI
INFORMATION WORLD

Bilgi Dünyası • 2026 • Cilt 27 • Makale 929 • 1-27
DOI: 10.15612/BD.2026.929

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi

Thematic analysis of the vision statements of university libraries in Türkiye

Hasan Sevmez[1]

[1]Çankırı Karatekin Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Çankırı, Türkiye

Öz

Kurumların değişim sürecine yön veren stratejik planlamanın önemli bileşenlerinden biri olan vizyon ifadeleri, üniversite kütüphanelerinin geleceğe yönelik yönelimlerini ortaya koyması açısından önemli görülmekle birlikte, vizyon ifadelerinin hangi temalar etrafında şekillendiği, hangi bileşenleri içerdiği ve üniversite kütüphaneleri arasında ne ölçüde benzerlik veya farklılıkların olduğu yeterince bilinmemektedir. Bu durum, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin analizinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin web sayfalarında yer alan vizyon ifadelerini içerik ve tematik analiz yöntemiyle inceleyerek öne çıkan ana temaları ve alt unsurları belirlemektir. Ayrıca çalışma, bu tema ve bileşenler arasındaki benzerlik, farklılık ve eksiklikleri ortaya koymak; kullanılan kavramların ve vizyon unsurlarının sıklık düzeylerini analiz etmek ve söz konusu bileşenlerin üniversite türüne (devlet/vakıf) göre değerlendirmektedir. Bu çalışma nitel araştırma deseninde belge incelemesine dayalı olarak yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini, 2025 yılı itibarıyla Türkiye'de faaliyet gösteren 205 üniversite kütüphanesi; örneklemini ise web sitelerinde çevrim içi olarak erişilebilen vizyon ifadesine sahip 168 üniversite kütüphanesi (120'si devlet, 48'i vakıf) oluşturmaktadır. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, devlet ve vakıf üniversiteleri arasında belirgin bir yaklaşım farkı olduğu görülmektedir. Devlet üniversitesi kütüphanelerinin büyük çoğunluğunun (%95,2) web sayfalarında vizyon ifadelerine yer verdiği belirlenirken, vakıf üniversitesi kütüphanelerinde bu oranın daha düşük (%61,5) olduğu tespit edilmiştir. Vizyon ifadelerinin içerik analizi sonucunda, üniversite kütüphanelerinin kendilerini büyük ölçüde bilgiye erişim, dijitalleşme ve kullanıcı odaklı hizmetler ekseninde konumlandırdıkları görülmüştür. Ayrıca, üniversite türüne (devlet/vakıf) bağlı olarak vizyon ifadelerinde önemli farklılıkların bulunduğu belirlenmiştir. Vizyon ifadelerinde "çağdaşlık" (89), "uluslararasılaşma" (80) ve "araştırma" (53) kavramları en yüksek frekansla temsil edilmekte; bu durum, kütüphanelerin üniversitenin akademik itibarı ve araştırma kalitesi açısından stratejik bir paydaş olarak konumlandırıldığını göstermektedir.

Çalışma sonuçlarının, üniversite kütüphanelerinin vizyon geliştirme süreçlerine stratejik bir perspektif kazandıracağı ve karar vericilere yol gösterici katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda, üniversite kütüphanelerinin yalnızca birer "bilgi kaynağı" değil, aynı zamanda sosyal etkileşim ve öğrenme alanları olduğu gerçeğinin, mekânsal zenginlik ve altyapı çeşitliliği çerçevesinde vizyon ifadelerine yansıtılması gerekmektedir. Ayrıca, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin düzenli aralıklarla güncellenmesi ve bu ifadelerin stratejik derinliğe sahip, katılımcı, dinamik ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması gerektiği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite kütüphaneleri, akademik kütüphaneler, vizyon, içerik analizi, Türkiye.

Atıf için: Sevmez, H. (2026). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi. *Bilgi Dünyası*, *27*, Makale 929. https://doi.org/10.15612/BD.2026.929

İletişimden sorumlu yazar: Hasan Sevmez • **E-posta:** hasansevmez@karatekin.edu.tr

Gönderim Tarihi: 7 Mart 2026 **Kabul Tarihi:** 22 Mayıs 2026 **Yayımlanma Tarihi:** 13 Ekim 2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren Creative Commons Atıf Lisansı (CC BY) ile dağıtılmıştır.

Abstract

Vision statements, a crucial component of strategic planning that guides institutional change, are considered important for university libraries in terms of outlining their future orientation. However, the themes around which these vision statements are shaped, the components they contain, and the extent of similarities or differences among university libraries are not sufficiently known. This situation highlights the importance of analyzing the vision statements of university libraries. The aim of this study is to examine the vision statements found on the websites of university libraries in Türkiye using content and thematic analysis methods, and to identify the prominent main themes and sub-elements. Furthermore, the study aims to reveal the similarities, differences, and shortcomings between these themes and components; to analyze the frequency levels of the concepts and vision elements used; and to evaluate these components according to the type of university (state/foundation). This study was conducted using a qualitative research design based on document analysis. The population of the study consists of 205 university libraries operating in Türkiye as of 2025; the sample consists of 168 university libraries (120 state, 48 foundation) that have a vision statement accessible online on their websites. When the findings are evaluated in general, a significant difference in approach is observed between state and private universities. While the vast majority of state university libraries (95.2%) include vision statements on their websites, this rate is lower in private university libraries (61.5%). Content analysis of the vision statements reveals that university libraries largely position themselves around access to information, digitalization, and user-oriented services. Furthermore, significant differences in vision statements were found depending on the type of university (state/private). The concepts of "modernity" (89), "internationalization" (80), and "research" (53) are represented with the highest frequency in the vision statements; this indicates that libraries are positioned as a strategic stakeholder in terms of the university's academic reputation and research quality. It is believed that the study results will provide a strategic perspective to the vision development processes of university libraries and offer guiding contributions to decision-makers. In this context, the fact that university libraries are not merely "sources of information" but also spaces for social interaction and learning should be reflected in their vision statements, within the framework of spatial richness and infrastructure diversity. Furthermore, it can be stated that the vision statements of university libraries should be updated regularly and that these statements should be structured in a way that is strategically deep, participatory, dynamic, and sustainable.

Keywords: University libraries, academic libraries, vision, content analysis, Türkiye.

Giriş

Günümüzde teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi, toplumsal ihtiyaçların sürekli değişmesine neden olmakta ve bu durum yaşamın her alanında köklü değişimi ile dönüşümü beraberinde getirmektedir. Kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri, topluma değer katmaya devam edebilmeleri ve rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri için değişime uyum sağlamaları kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu dinamik süreç, tüm kurumları olduğu gibi üniversite kütüphanelerini de doğrudan etkilemektedir. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bilgi üretimindeki artış, rekabetin yoğunlaşması ve bütçe kısıtları, üniversite kütüphanelerini stratejilerini sürekli gözden geçirmeye, yenilikçi hizmetler sunmaya ve değişen kullanıcı gereksinimlerine uyum sağlamaya zorlamaktadır. Bu da stratejik düşünme becerisini, yenilikçi yaklaşımların benimsenmesini ve rekabet karşısında proaktif adımlar atılmasını her zamankinden daha önemli kılmaktadır. Bu noktada da kütüphanelerin değişim sürecine yön veren stratejik planlamanın önemli bileşenlerinden biri olan vizyon ifadesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Vizyon belirleme süreci, stratejik planlamanın en temel unsurlarından biridir. Kurumların gelecekte hangi alanlarda faaliyet gösterebileceği ve ne tür fırsatları değerlendirilebileceği bu aşamada şekillenmektedir. Zengin ve kapsamlı bir vizyon, kurumların güçlü amaç ve strateji belirlemesini sağlayacaktır (Eren ve Özdemirci, 2018). Vizyon, diğer kurumlarda olduğu gibi üniversite kütüphaneleri için de önemli bir yön belirleme aracıdır. Bu çerçevede, üniversite kütüphanelerinin vizyonları doğrultusunda hizmet sunmaları; stratejik hedeflerine ulaşmaları ve kullanıcıların değişen bilgi ihtiyaçlarına uygun, etkili hizmetler geliştirmeleri beklenmektedir. Kütüphanenin faaliyetlerine rehberlik edecek olan vizyon ifadesinin etkili biçimde geliştirilmesi, stratejik planın hazırlanması, uygulanması ve başarıya ulaşması açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Stratejik hedeflerini düzenli aralıklarla gözden geçirerek hizmetlerini bu doğrultuda güncelleyen kütüphaneler, sürekli gelişim anlayışını benimseyerek sürdürülebilir ve dinamik bilgi merkezleri olarak konumlanmaktadır. Bu yaklaşım, üniversitenin öncelikli hedeflerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Harland vd., 2017). Etkili bir vizyon ifadesi, üniversite kütüphanelerine çeşitli açılardan önemli yararlar sunar. Bu katkılar arasında, çalışanların tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilemesi,

alınacak kararlarda yol gösterici bir standart işlevi görmesi ve kurumsal performansın değerlendirilmesinde bir referans noktası oluşturması yer almaktadır (Matthews, 2005; Sevmez, 2021).

Üniversite kütüphanelerinde vizyon ifadelerinin hangi temalar etrafında şekillendiği, hangi bileşenleri içerdiği, vizyon bileşenlerinin kullanılma sıklıkları, vizyon ifadelerinde kullanılan kelime frekansları, üniversite kütüphaneleri arasında ne ölçüde benzerlik veya farklılık gösterdiği ve üniversite türüne (devlet/vakıf) göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediği gibi konular ulusal literatürde yeterince ele alınmamıştır. Bu durum, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin analiz edilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Alanyazın incelendiğinde, kamu kurumlarından özel sektöre, eğitimden hizmet sektörüne kadar geniş bir yelpazede vizyon ifadelerinin analizine ilişkin kapsamlı çalışmaların yer aldığı görülmektedir (Acar, 2022; Altıntop ve Altıntop, 2024; Arabacı ve Şener, 2014; Dalkıran, 2023b; Karakurt ve Özay, 2022; Kartal ve Uğurluoğlu, 2020; Kocabaş ve Alpaydın, 2018; Tamer ve Uzun, 2023; Yıldırım, 2023). Ancak, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri üzerine odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın, alandaki söz konusu boşluğu doldurarak hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kuramsal Çerçeve

Vizyon

Vizyon sözcüğü Fransızcada "vision" olarak ifade edilmekte, Türkçe sözlükte ise "görünüm, ülkü, basiret, gösterim, ileri görüş" (Türk Dil Kurumu, 2022) şeklinde tanımlanmaktadır. Eren ve Özdemirci (2018, s. 328) vizyonu, "bir örgütün geleceğe dair görüşü, ulaşılması zor ama imkânsız olmayan hayali" şeklinde tanımlamaktadır. Kilpatrick ve Silverman (2005, s. 25) ise vizyonu "kâr amacı gütmeyen kuruluşun önümüzdeki üç ila beş yıl içinde dünyanın nasıl değişmesini istediği, bu değişimde kuruluşun hangi rolü üstleneceği ve kâr amacı gütmeyen kuruluşun rolünün başarısını nasıl ölçeceği konusunda ikna edici, kolay anlaşılır bir açıklama" olarak ifade etmişlerdir. Başka bir tanıma göre vizyon, "geleceğin ne şekilde şekilleneceğine ve kurumun bu gelecekte ne şekilde davranacağına, neleri başaracağına ve nasıl konumlanmaya sahip olacağına dair bir düşünce, bir öngörü, bir hayal" şeklinde ifade edilmektedir (Eren ve Özdemirci, 2018, s. 72). Stratejik yönetimin en önemli unsurlarından biri olan vizyon; işletmenin misyonu, amaçları ve hedefleri ile değerlerinin bir bileşkesidir (Ülgen ve Mirze, 2014, s. 181).

Vizyon, örgütsel başarının temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Vizyon örgütsel yaşamı anlamlı hale getirir ve çalışanların motivasyonunu artırır. Vizyon, nereye gidilmek ve ne olunmak istendiğini özlü bir şekilde ifade eden, kurumsal başarıyı şekillendiren temel bir unsurdur (Cassidy, 2016; Kurulgan ve İspir, 2009). Bir kurumun gelecekte ulaşmayı arzuladığı hedefi belirtir (Jantz, 2017; Ülgen ve Mirze, 2014). Kurum üyelerine ilham vererek motivasyon sağlayan vizyon ifadesi, kurumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak örgütü ileriye taşır (Jantz, 2017). Bu bağlamda vizyon, görülmek istenen bir manzara, ulaşılmak istenen bir hedef ve bugünü yarına bağlayan entelektüel bir köprü niteliğindedir (Gölbaşı, 2016). Vizyon, çalışanların kalplerine ve zihinlerine dokunan güçlü bir ilham kaynağıdır. İnsanları ortak bir amaç etrafında birleştirir ve eyleme geçirir. Dahası, her çalışanın nasıl bir fark yaratabileceğini görmesini sağlayarak günlük alınan kararlara yön veren temel bir pusula işlevi görür (Cassidy, 2016). Vizyon, geleceğin bağlamında belirlenir, zamansızdır ve net bir şekilde karar verilmesini sağlar. Sistemleri ve hizmetleri etkileyecek değişiklikleri öngörür. Kuruluşun yeteneklerini ve kendi imajını genişletmek için gerektiği kadar basit veya karmaşıktır (Stueart ve Moran, 2007). Vizyon, bir işletmenin değişim ve yeniden yapılanma stratejilerini hayata geçirmesinde kritik bir rol üstlenen, üst yönetim için temel bir dayanak ve yol gösterici rehber niteliği taşıyan bir kaynaktır (Ülgen ve Mirze, 2014).

Yukarıdaki tanımlardan da hareketle vizyonun; geleceği öngörme, hayal kurma, ulaşılmak istenen ideal durumu tasarlama, yol gösterici rehber, görülmek istenen manzara, uzun vadeli düşünme, yön belirleme, bugünü yarına bağlayan köprü, mevcut sınırların ötesine geçme, kurumsal kültürü şekillendirme, yaratıcılık ortaya koyma ve çevresine ilham ile enerji verme gibi unsurları içeren çok yönlü bir kavram olduğu söylenebilir.

Vizyon, kuruma güçlü bir başarı duygusu kazandırır; bu da tüm çalışanların ortak bir amaç etrafında birleşmesini sağlayarak, bireysel ve ekip düzeyinde katkıların artmasına zemin hazırlar. Ayrıca, çalışanların önemli konulara odaklanmasını sağlayarak örgütsel amaçlara ulaşmada kritik bir rol oynar (Bateman ve Snell, 2013; Doğan, 2007; Pacios, 2020; Rothaermel, 2016).

Vizyonun etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi ise vizyonu oluşturan kişiler ile onu uygulamaya koyanlar arasında iş birliği ve eşgüdüm sağlanmasına bağlıdır. Bu iki grubun birlikte çalışması, vizyonun başarıya ulaşmasında önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Clayton, 1999). Yönetimin sürece tam anlamıyla katılım göstermediği bir vizyonun, çalışanlar tarafından benimsenmesi beklenemez. Bu nedenle, vizyon oluşturulurken çalışanların görüşleri mutlaka dikkate alınmalı ve süreç bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Gölbaşı, 2016). Böyle bir yaklaşımla, çalışanlar hem işlerinden daha fazla memnuniyet duyacak hem de yaptıkları işe daha fazla saygı göstereceklerdir (Doğan, 2007).

Jantz'a (2017) göre, tüm örgütle paylaşılan bir vizyon, başarının kritik bir bileşeni olup, vizyondan yoksun kuruluşlar adeta "karanlıkta tökezlemektedir." Bu nedenle, vizyonun yalnızca kurucu, lider, yönetici ya da işletme içinden bir profesyonel tarafından belirlenmesi yeterli değildir; bu vizyonun tüm örgüt üyeleri tarafından benimsenerek paylaşılan bir vizyona dönüşmesi gerekmektedir (Ülgen ve Mirze, 2014). Ancak bu şekilde vizyon, örgüt genelinde etkili bir yön belirleyici rol üstlenebilir. Vizyonun etkili olabilmesi için yalnızca oluşturulması değil, aynı zamanda tüm örgüt üyelerine açık ve anlaşılır bir biçimde iletilmesi büyük önem taşımaktadır (Doğan, 2007; Jantz, 2017). Zira açık bir şekilde paylaşılan vizyon, çalışanların motivasyonunu artırmakta; onları daha cesur ve girişimci bireyler haline getirmektedir (Gölbaşı, 2016).

Vizyon, sonuca odaklanır; oraya nasıl ulaşılacağından ziyade sonucun kendisini esas alır. İmkânsız bir vizyon insanları cesaretlendirir; iddialı bir vizyon ise insanları motive eder. Başarılı kişilerin, toplumların, işletmelerin ve ülkelerin geçmişteki başarılarına bakıldığında bu başarıların çoğunlukla güçlü bir vizyonla yönlendirildiği anlaşılmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2014).

Üniversite Kütüphanelerinde Vizyon İfadesinin Belirlenmesi

Üniversite kütüphaneleri için vizyon ifadesi, kuruluşun gelecekte kim veya ne olmak istediğini özetleyen ve kütüphane ile paydaşları için yol gösterici bir işlev gören, hedefleri içeren bir ifadedir (Lo ve Mallon, 2023). Vizyon, kütüphanedeki tüm faaliyetlere yön vereceği için stratejik planın hazırlanması, uygulanması ve başarısı açısından kritik bir öneme sahiptir (Sevmez, 2021). Vizyon oluşturma süreci, geçmişten belirgin biçimde farklılaşan ve ulaşılmak istenen geleceği etkili biçimde ortaya koyan bir çerçeve oluşturmayı amaçlar. Etkili bir vizyon ifadesinin geliştirilmesi, nitelikli bilgi hizmetlerinin tasarlanmasında hayal gücünden yararlanmayı gerektirir (Stueart ve Moran, 2007).

Vizyon ifadesi, ulaşılması hedeflenen geleceği tanımlar; nasıl ulaşılacağından çok, varılmak istenen nihai duruma odaklanır. Bu bağlamda vizyon, "Bu kütüphane için arzulanan gelecek nedir?" sorusuna yanıt vermeli ve yol gösterici bir rehber olmalıdır. Vizyon, bir kütüphanenin ulaşmayı hedeflediği geleceği tanımlar ve stratejik karar alma süreçlerinde yönlendirici bir işlev üstlenir (Lo ve Mallon, 2023; Mestre, 2011; Stueart ve Moran, 2007).

Bir üniversite kütüphanesinin vizyon ifadesi; eğitim, toplumsal etkileşim, dönüşüm, çeşitlilik, teknolojik gelişmeler, iş birliği ve paydaş katılımı gibi temel ilkeleri ön plana çıkaran, ileriye dönük bir yol haritasıdır. Bu unsurlar, kütüphaneyi üniversite ortamında yenilikçi, kapsayıcı ve merkezi bir aktör olarak konumlandırmada temel rol oynar (Jantz, 2017; Jadhav ve Shenoy, 2022; Mestre, 2011).

Üniversite kütüphanelerinde vizyon ifadesinin oluşturulması, stratejik planlamanın en kritik aşamalarından biridir. Bu aşamadan önce yapılan çalışmalar, üniversite kütüphanelerinde vizyon ifadesinin oluşturulmasına zemin hazırlar. Vizyon ifadesi, üniversite kütüphanesinin gelecekte nasıl bir dönüşüm geçireceğine dair bilinçli ve ileriye dönük bir öngörüdür. Bu ifade, üniversitenin değişen çevresel koşullara nasıl yanıt vereceğini öngörürken, kurumun mevcut durumuna dair gerçekçi bir değerlendirmeye dayanır (Cassidy, 2016). Bu çerçevede atılacak ilk adım, üniversite yönetimi, kütüphaneciler ve diğer önemli paydaşların ortak bir vizyon oluşturmasıdır. Başka bir ifadeyle, vizyon ifadesi tüm paydaşların ortak görüş birliğinden beslenerek şekillendirilmelidir.

Üniversite kütüphanelerinde etkili ve işlevsel bir vizyon açıklaması geliştirmek amacıyla, süreci yönlendirecek bazı temel sorular rehber niteliği taşımaktadır. Bu sorular aşağıda sıralanmıştır (Corrall, 2005; Sevmez, 2021; Ülgen ve Mirze, 2014):

- Kütüphanenin ulaşmak istediği ideal gelecek nedir?
- Gelecekte hizmet verilecek kullanıcı profili kimlerden oluşacaktır?
- Kütüphanenin gelecekte yön vermesi öngörülen kurumsal değerleri ne olacaktır?
- Gelecekte sunulacak hizmetler, bilgi kaynakları ve hizmet süreçleri nasıl şekillenecektir?
- Hangi dağıtım kanalları aracılığıyla kullanıcılara ulaşılması planlanmaktadır?
- Gelecekte paydaşlar tarafından nasıl algılanmak ve değerlendirilmek istenmektedir?
- Öngörülen ideal gelecek; özgün, ilham verici, dikkat çekici ve farklılık yaratma potansiyeline sahip midir?
- Kütüphanenin gelecekteki rolü üniversite içinde nasıl tanımlanacaktır?
- Önerilen vizyon ile üniversite üst yönetiminin kütüphane için öngördüğü gelecek arasında bir örtüşme var mıdır?
- Kütüphanenin toplum veya dış çevredeki ideal konumu nasıl tanımlanmaktadır?
- Kütüphanenin beş yıl sonraki görünümü nasıl olacaktır?
- Hangi teknolojik itici güçler, kütüphanenin dönüşümünü yönlendirecektir ve bu dönüşümün nasıl gerçekleşmesi öngörülmektedir?
- Kullanıcılar bilgiye en kolay hangi yollarla erişmek istemektedir?
- Kullanıcı ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilen bir kütüphane nasıl bir hizmet modeli sunmaktadır?

Bu sorular, vizyonun hem anlamlı hem de kurumsal hedeflerle uyumlu bir biçimde oluşturulmasına katkı sağlar. Dahası, kütüphanelerin gelecek vizyonlarını daha bilinçli ve stratejik bir biçimde inşa edebilmeleri için kapsamlı bir çerçeve sunar.

Stratejik planlama sürecinin başlangıcında, tüm paydaşlarca benimsenmiş, güven veren ve ilham uyandıran bir vizyonun belirlenmesi, kurumsal amaç ve hedeflere ulaşılmasında kilit bir rol oynar. Etkili bir vizyon hem kütüphane personelini hem de diğer tüm paydaşları ortak bir ideal etrafında birleştirerek bütünlük sağlar; aynı zamanda geleceğe yönelik güçlü bir motivasyon kaynağı oluşturarak başarıya ulaşma sürecini kolaylaştırır (Atan, 2016; Jadhav ve Shenoy, 2022; Matthews, 2005; Ülgen ve Mirze, 2014).

Vizyon oluşturma süreci, kütüphanenin yönünü belirlemenin yanı sıra iç ve dış paydaşların desteğini almak için de oldukça önemlidir (Lo ve Mallon, 2023). Vizyon oluşturma sürecine kimlerin, hangi aşamada dâhil edilmesi gerektiği ele alınması gereken önemli konulardan biridir. Bu vizyonun oluşturulma süreci, üniversite yönetimi, kütüphaneciler ve diğer kilit paydaşların katılımıyla ortaklaşa yürütülmelidir. Stratejik planlama aşamasının başında kurgulanan güçlü bir vizyon, kütüphane personelini ve tüm paydaşları ortak bir idealde birleştirerek kurumsal hedeflere ulaşılmasında temel bir itici güç oluşturur. Herkes tarafından kabul gören, inandırıcı ve heyecan uyandıran bu bakış açısı, stratejik amaçların başarıyla hayata geçirilmesi için gereken motivasyonu sağlar ve kurumsal başarının en önemli anahtarı haline gelir (Atan, 2016; Jadhav ve Shenoy, 2022; Matthews, 2005).

Oluşturulan vizyon; öğrenciler, öğretim üyeleri, kütüphane çalışanları, bağımsız araştırmacılar, tedarikçiler ve diğer işbirlikçiler gibi tüm iç ve dış kullanıcılarla paylaşılmalıdır (Jadhav ve Shenoy, 2022). Vizyon ifadesinin kütüphane çalışanlarına açık biçimde aktarılması, gerekli açıklamalarla desteklenerek içselleştirilmesi; personel arasında ortak bir amaç duygusunun gelişmesine, bireysel hedeflerin kurumsal hedeflerle uyumlu hâle gelmesine ve aidiyet duygusunun güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, vizyon ifadesi kütüphanenin farklı birimleri arasında bütünleştirici bir rol üstlenerek kurumsal uyumu da destekleyecektir (Jantz, 2017).

Üniversite kütüphaneleri, bağlı oldukları kurumlardan bağımsız olarak faaliyet göstermemektedir. Paydaşlarının beklentilerine etkili biçimde yanıt verebilmek için faaliyetlerini üniversitenin genel vizyonu ile uyumlu şekilde yürütmek durumundadırlar. Gelişim stratejileri, bağlı oldukları kurumun stratejisiyle örtüşmeli ve gelecek vizyonları da kurumun vizyonuyla örtüşmelidir (Boyce vd., 2019; Jadhav ve Shenoy, 2022). Kullanıcıyı merkeze alan, yeniliğe açık, öğrenmeyi ve iş birliğini destekleyen bir kütüphane kültürü; kütüphanenin stratejik vizyonunu üniversitenin vizyonuna göre şekillendirmesine, değişen gereksinimlere yanıt verecek biçimde kendini geliştirmesine ve yenilemesine, paydaşlarıyla güçlü bir iletişim ortamı oluşturmasına ve üniversiteye sunduğu katkıların görünür olmasına olanak tanır (Harland vd., 2017). Üniversite kütüphaneleri üniversiteden bağımsız birimler olmadığından, vizyonlarını üniversitenin kurumsal vizyonu doğrultusunda şekillendirmeleri, kurumsal bütünlük, verimlilik ve etkililik açısından temel bir gerekliliktir.

Öte yandan, Jantz'a (2017) göre birçok araştırma kütüphanesi vizyonun stratejik planlamadaki önemini yeterince kavrayamamakta; kütüphane çalışanları ise çoğu zaman vizyon ifadelerinin içeriğini ve bu ifadelerinin kendi görevleri üzerindeki etkisini anlamamaktadır. Değişken bir dış çevre bağlamında düşünüldüğünde, bir kütüphanenin geleceğe dair amacı ve yönünü ortaya koyan vizyon ifadeleri stratejik planın temel unsurlarından biri olmalıdır ve değişimlere uyum sağlayacak şekilde güncellenmelidir. Ancak birçok kütüphanenin web sitesinde yer alan vizyon ifadeleri, uygulamada tam olarak karşılık bulamamaktadır.

Çoğu üniversite kütüphanesinin vizyon ifadesi olmasına rağmen, bu ifadelerin kütüphanenin hedeflerini yeterli bir şekilde aktarıp aktarmadığı veya paydaşlarda yankı uyandırıp uyandırmadığı belirsizdir (Lo ve Mallon, 2023). Bazı kütüphaneler vizyon ifadesini önemli görmemekte ve öncelikle günlük yönetim zorluklarına odaklanmaktadır (Jantz, 2017). Bakoğlu ve Yıldız (2016) Türkiye'deki üniversitelerin stratejik planlama süreçlerinde strateji geliştirme tekniklerinin yeterince kullanılmadığını, kurum içindeki farklı strateji düzeylerinin göz ardı edildiğini, stratejilerin geniş katılım sağlanmadan belirlendiğini ve bu süreçlerin bilinçli ve sistematik bir şekilde yürütülmediğini belirtmektedir.

Lo ve Mallon (2023), yaptıkları çalışmada kütüphanelerin vizyon ifadelerini değerlendirme konusunda kapsamlı bir yaklaşım sergilemediğini ortaya koymuşlardır. Bu eksikliği gidermek amacıyla, akademik kütüphanelere ait vizyon ifadelerinin değerlendirilmesine yönelik daha ayrıntılı bir çerçevenin gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Araştırmacılar, bu doğrultuda vizyon ifadelerinin değerlendirilmesine katkı sağlayabilecek bazı ek kriter ve unsurlar önermişlerdir. Geliştirilen yeni taslak, vizyon ifadelerinin niteliğini daha bütüncül bir biçimde değerlendirebilmek amacıyla; netlik, ilgi çekicilik düzeyi, yenilikçi fikirlere ve farklı bakış açılarına açıklık ile çalışanlara ilham verme ve onları motive etme potansiyeli olmak üzere dört temel alana odaklanmaktadır.

Wien'in (2019), 17 Avrupa araştırma kütüphanesinin vizyon ifadelerini incelediği çalışmasında, bu kütüphanelerin mevcut vizyon ifadelerini karakterize eden unsurları araştırmıştır. Bu kütüphanelerin vizyon ifadelerine bakıldığında bir vizyon ifadesi dışında 16 vizyon ifadesinin ana kuruma açık biçimde atıfta bulunduğu belirlenmiştir. Vizyon ifadeleri içerisinde, belirlenen sekiz kriterin tamamını karşılayan yalnızca bir kurumun bulunduğu saptanmıştır. Bu kütüphanelerin vizyon bildirgelerinde en yüksek oranda karşılanan kriterlerin "istikrarlı" ve "genel" ifadeleri olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca, bu ifadelerin çok düşük bir oranında net bir zaman çerçevesine yer verilmiş, incelenen vizyon ifadelerinin üçte birinden daha azında ise ilham verici bir dil kullanıldığı belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Sorular

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin web sayfalarında yer alan vizyon ifadelerini içerik ve tematik analiz yöntemiyle inceleyerek öne çıkan ana temaları ve alt unsurları belirlemek; bu tema ve bileşenler arasındaki benzerlik, farklılık ve eksiklikleri ortaya koymak; kullanılan kavramların ve vizyon unsurlarının sıklık durumlarını analiz etmek ve söz konusu bileşenlerin üniversite türüne (devlet/vakıf) göre farklılık oluşturup oluşturmadığını değerlendirmektir. Literatürde bu ölçekte bir çalışmaya rastlanmaması, araştırmanın özgün değerini ortaya koymaktadır. Bu araştırma, daha etkili vizyon ifadeleri geliştirmeleri için kütüphane yöneticilerine yenilikçi bir bakış açısı ve temel kavramlar sunarak alandaki uygulamacı ve araştırmacılara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Temel araştırma sorusu; "Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin web sayfalarında yer alan vizyon ifadeleri; tematik yapı, vizyon bileşenleri, söylemsel örüntüler ve üniversite türü (devlet/vakıf) bakımından nasıldır?" olarak belirlenmiştir.

Bu genel temel araştırma sorusu doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin web sayfalarında yer alan vizyon ifadeleri hangi tematik kategoriler çerçevesinde anlamlandırılabilir?
2. Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde yer alan tema ve vizyon bileşenlerinin kullanılma sıklığı nedir?
3. Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde kullanılan kelime frekansları, kelime kombinasyonları ve söylemsel kalıplar nelerdir?
4. Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri, belirlenen vizyon bileşenleri kapsamında, üniversite türüne (devlet/vakıf) göre ne gibi benzerlik ve farklılıklar göstermektedir?

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, verilerin toplanması ve analizi ile araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma deseninde doküman analizine dayalı olarak yürütülmüştür. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ve olaylara ilişkin bilgi içeren yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini kapsayan bir veri toplama ve analiz yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Benzer şekilde Bowen (2009), doküman analizini basılı ya da elektronik ortamda bulunan materyallerin ayrıntılı biçimde incelenmesi ve değerlendirilmesine dayanan sistematik bir yöntem olarak ifade etmektedir. Araştırmada, konuya ilişkin yazılı kaynaklar önceden belirlenen kriterler doğrultusunda incelenmiş, elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

Analiz sürecinde tematik analiz tekniği benimsenmiştir. Tematik analiz; çalışmaların temalar şeklinde düzenlenmesini, verilerin sentezlenip yorumlanmasını ve sonuçlardaki benzerlik ile farklılıkların karşılaştırılmasını içermektedir (Çalık ve Sözbilir, 2014). Tematik analiz, nitel veriler içinde tekrar eden örüntülerin ve anlamlı bütünlerin belirlenmesine olanak tanıyan esnek ve sistematik bir yöntem olarak literatürde geniş kabul görmektedir (Braun ve Clarke, 2006). Araştırmanın analiz sürecinde, verilerin derinlemesine incelenmesine dayanan altı aşamalı bir yol izlenmiştir. Birinci aşamada veri seti ayrıntılı biçimde incelenmiştir. İkinci aşamada ilk kodların üretilmesine geçilmiştir. Üçüncü aşamada kodlar arasındaki ilişkiler doğrultusunda temalar belirlenmiştir. Dördüncü aşamada oluşturulan temalar gözden geçirilerek netleştirilmiştir. Beşinci aşamada temalar tanımlanmış ve isimlendirilmiştir. Altıncı aşamada ise elde edilen bulgular rapor haline getirilmiştir. Analiz boyunca, önceden yapılandırılmış herhangi bir kod şemasına bağlı kalınmamış; aksine tümevarımsal bir yol benimsenerek kodlar doğrudan verinin kendisinden türetilmiştir. Verilerin sunduğu özgün ve öngörülemeyen örüntülerin keşfedilmesine zemin hazırlanmış, böylece incelenen konunun kendi iç dinamiklerinin ve saklı kalmış tematik yapılarının herhangi bir dış müdahale olmaksızın görünür kılınması sağlanmıştır (Guest vd., 2012).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2025) verilerine göre, Türkiye'de toplam 208 üniversite bulunmaktadır. Bu listeden yüksekokul statüsündeki üç kurum çıkarıldığında geriye 205 üniversite kalmaktadır. Çalışmanın evrenini 2025 yılı itibari ile faaliyet gösteren 205 üniversite kütüphanesi oluşturmaktadır. 37 üniversite kütüphanesinin ise web sayfasında vizyon ifadesine yer vermediği belirlenmiştir. Web sitelerinde çevrim içi olarak erişilebilen vizyon ifadesine sahip 120'si devlet, 48'i vakıf olmak üzere toplam 168 üniversite kütüphanesi örneklem grubunu oluşturmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın kapsamı, yalnızca üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri ile sınırlandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, bir doküman türü olarak üniversite kütüphanelerinin web sayfaları veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri, 2025 yılı itibarıyla aktif olan üniversite kütüphanelerinin resmî web sayfalarından derlenmiştir. Üniversite kütüphanelerinin web sitelerine ulaşmak amacıyla 01.07.2025-04.08.2025 tarihleri arasında tekrar eden aramalar gerçekleştirilmiş ve ilgili resmî web siteleri incelenmiştir. Herhangi bir veri kaybı yaşanmaması için elde edilen veriler doğrudan kopyalanarak Excel ortamına aktarılmış, her üniversite kütüphanesi "Üniversite Türü" (devlet/vakıf) değişkenine göre etiketlenmiştir. Ardından oluşturulan veri seti, metin verilerinin sistematik olarak kodlanması, kategorize edilmesi ve tematik analizinin gerçekleştirilmesi amacıyla MAXQDA Analytics nitel veri analiz yazılımına aktarılmıştır (Silver ve Lewins, 2014). Analiz ve raporlama sürecinde frekans dağılım tabloları, değişken grafikleri ve diyagramlar, yazılımın sunduğu görselleştirme araçları kullanılarak hazırlanmıştır. Böylece üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde öne çıkan kavramların yoğunluğu ve dağılımı sistematik ve görsel bir biçimde ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Geçerlik ve güvenirlik, türüne bakılmaksızın herhangi bir araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi, yorumlanması ve bulguların sunulması süreçlerinde dikkate alınması gereken önemli unsurlardır (Merriam, 2018). Yıldırım ve Şimşek'e (2011, s. 274) göre nitel araştırmalarda geçerlik, doğru bilgiye ulaşmayı ve araştırma sürecini başka araştırmacıların da değerlendirmesine imkân sağlayacak ölçüde şeffaf biçimde sunmayı gerektirir. Geçerliğin sağlanması önemli ölçüde güvenirliği de beraberinde getirdiğinden, geçerliğe odaklanmak aynı zamanda güvenirliğin sağlanmasına yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda veri analiz süreçlerinin ve sonuçlara ulaşma mantığının açık ve sistematik biçimde ortaya konulması, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin temel göstergeleri arasında yer almaktadır.

Çalışmada analize dâhil edilen tüm vizyon ifadeleri doğrudan üniversitelerin resmî web sitelerinden derlenmiş; erişim tarihleri ve URL bağlantıları kayıt altına alınarak verilerin doğruluğu ve güncelliği güvence altına alınmıştır. Verilerin tutarlılığını artırmak amacıyla kodlama süreci uzman incelemesine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda belirlenen tema ve kodlar, Bilgi ve Belge Yönetimi alanında uzman, farklı kurumlardan üç öğretim üyesi ile nitel araştırma yürütme konusunda deneyimli bağımsız bir istatistik uzmanı tarafından incelenmiştir. Bu süreç, araştırmacının dokümanları yorumlama sürecinde oluşabilecek olası önyargı ve yanlılıkları kontrol etmesine katkı sağladığı gibi, nitel çözümlemelerin derinliğini de artırmıştır. Görüş ayrılığı yaşanan kodlara ilişkin geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve uzlaşı sağlanıncaya kadar kodlar yeniden gözden geçirilmiştir. Gerçekleştirilen tematik analiz sürecinde veriler 11 tema altında toplanmış ve bu temalar kapsamında yer alan kodlar yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında 01.07.2025-04.08.2025 tarihleri arasında Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerine ilişkin bulgular tablolar ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur. Bulgular veri setine ilişkin demografik değişkenler, tematik analiz ve kelime frekanslarına ilişkin bulgular olmak üzere üç alt başlık altında ele alınmıştır.

Devlet ve Vakıf Üniversite Kütüphanelerinin Vizyon İfadesi Bulunma Durumu

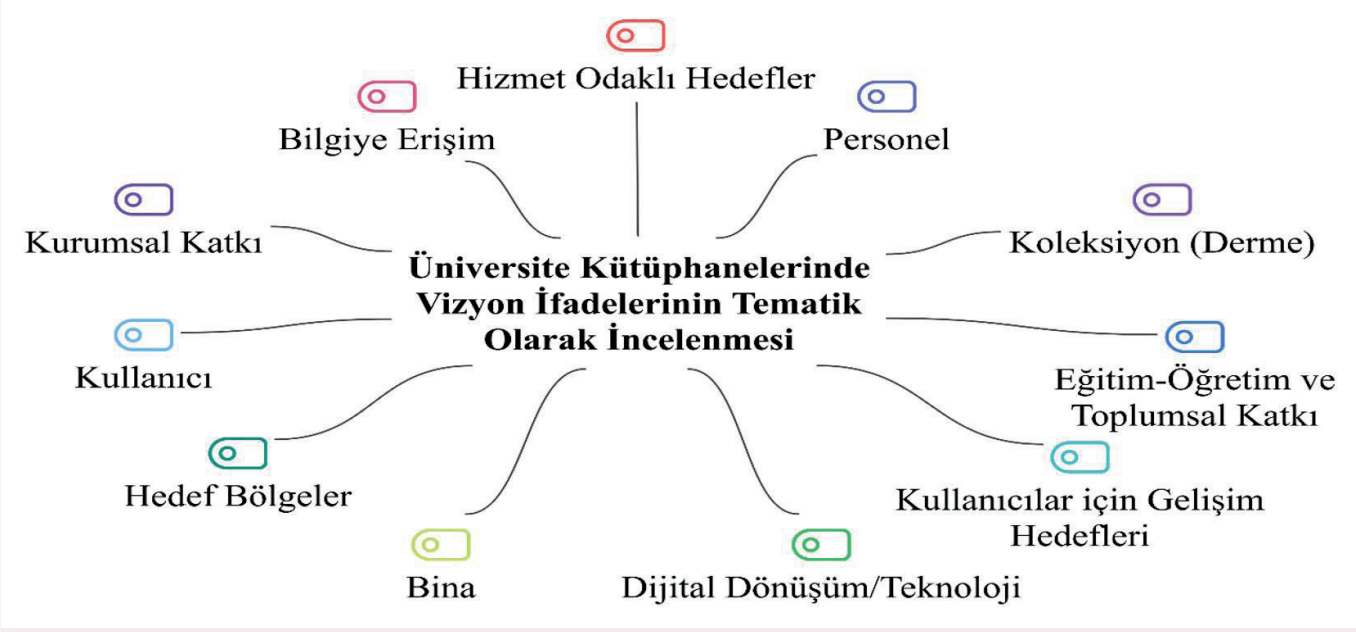
Araştırmanın veri seti, üniversitelerin resmî web sayfalarından derlenen 168 üniversite kütüphanesinin vizyon ifadelerinden (120 devlet, 48 vakıf üniversitesi) oluşmaktadır. Veriler, üniversite türü (devlet/vakıf) ile kütüphane web sayfasında vizyon ifadesinin bulunma durumu olmak üzere iki değişken doğrultusunda analiz edilmiştir. Web sayfasına erişim sağlanabilen 204 üniversite kütüphanesinin 168'inde (%82,4) vizyon ifadesi tespit edilirken, 36'sında (%17,6) herhangi bir vizyon ifadesine rastlanmamıştır. Devlet üniversitesi kütüphanelerinin 120'sinde (%95,2) vizyon ifadesi bulunurken yalnızca 6'sında (%4,8) bu ifadeye yer verilmemiştir. Buna karşılık, vakıf üniversitesi kütüphanelerinin 48'inde (%61,5) vizyon ifadesi yer alırken, 30'unda

(%38,5) herhangi bir vizyon ifadesine rastlanmamıştır. Vizyon ifadesi bulunmayan kütüphanelerin büyük çoğunluğunu vakıf üniversitesi kütüphaneleri (%83,3) oluşturmaktadır.

Bulgular, devlet üniversitesi kütüphanelerinin büyük çoğunluğunun (%95,2) vizyon ifadesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, devlet üniversitelerinde stratejik planlama ve kurumsal yönetişim uygulamalarının kütüphane düzeyindeki yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir. Buna karşılık, vakıf üniversitesi kütüphanelerinde vizyon ifadesine sahip olma oranının daha düşük olması (%61,5), bu kurumlarda stratejik yönetim uygulamalarının kütüphane web sayfalarına yansıtılma düzeyinin farklılık gösterebildiğine işaret etmektedir. Ayrıca, vizyon ifadesi bulunmayan kütüphanelerin büyük bölümünün (f=30, %83,3) vakıf üniversitelerine ait olması, üniversite türüne göre belirgin bir farklılık bulunduğunu göstermektedir.

Tematik Analize İlişkin Bulgular

Yapılan tematik analiz sürecinde veriler 11 adet tema kapsamında derlenmiştir. Bu temalar "Hizmet Odaklı Hedefler", "Bilgiye Erişim", "Derme (Koleksiyon)", "Kurumsal Katkı", "Personel", "Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı", "Kullanıcı", "Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri", "Hedef Bölgeler", "Dijital Dönüşüm/Teknoloji" ve "Bina" temalarıdır. Kodlar bu temalar altında derlenmiştir. Temalara dair bulgular Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1. İçerik Analizi Tematik Diyagramı

"Hizmet Odaklı Hedefler" Temasına İlişkin Bulgular

"Hizmet Odaklı Hedefler" temasında 11 adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Çağdaş", "Hizmet ve Kullanıcı Odaklılık", "Hizmetlerde Sürekli Gelişim", "Yenilikçi", "Öncü/Girişimci", "Kullanıcı Deneyimi ve Erişilebilirlik", "Etik, Şeffaf ve Sürdürülebilir Hizmet", "Bilimsel/Akademik", "Hedef Odaklılık", "Akılcı" ve "Sorumlu" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. "Hizmet Odaklı Hedefler" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Çağdaş	69	77,5	20	22,5	89	100,0
Hizmet ve kullanıcı odaklılık	55	70,5	23	29,5	78	100,0
Hizmetlerde sürekli gelişim	24	75,0	8	25,0	32	100,0
Yenilikçi	16	57,1	12	42,9	28	100,0
Öncü/girişimci	14	70,0	6	30,0	20	100,0
Kullanıcı deneyimi ve erişilebilirlik	13	92,9	1	7,1	14	100,0
Etik, şeffaf ve sürdürülebilir hizmet	10	83,3	2	16,7	12	100,0
Bilimsel/akademik	4	66,7	2	33,3	6	100,0
Sorumlu	3	75,0	1	25,0	4	100,0
Hedef odaklılık	3	100,0	-	-	3	100,0
Akılcı	-	-	2	100,0	2	100,0

Not. Tabloda "-" işareti bulunan hücrelerde uygun veri bulunmamaktadır.

Tablo 1'e göre, "Hizmet Odaklı Hedefler" teması altında "Çağdaş" (f=89) ve "Hizmet ve Kullanıcı Odaklılık" (f=78) kodlarının en yüksek frekansa sahip olması, özellikle devlet üniversitesi kütüphanelerinin vizyonlarında modern hizmet anlayışını ve kullanıcıyı merkeze alan ifadelere yer verdiklerine işaret etmektedir. "Hedef odaklılık" koduna vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde hiç yer verilmemesi dikkat çekici bir bulgudur. Bu durum, vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde stratejik hedef ve planlama odaklı yaklaşımlara daha sınırlı düzeyde yer verildiğini düşündürmektedir. "Sürekli gelişim", "yenilikçilik" ve "öncülük" kavramları, dinamik ve dönüşüme açık bir kurumsal yapı hedeflendiğine işaret etmekle birlikte, "sorumlu", "hedef odaklılık" ve "akılcı" gibi kavramların sınırlı düzeyde yer alması, vizyon ifadelerinde ölçülebilirlik boyutunun zayıf kaldığını düşündürmektedir. Etik, sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik gibi çağdaş ilkelerin de daha düşük seviyede yer alması, bu kavramların üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, girişimcilik, erişebilirlik, etik, şeffaf ve sürdürülebilir hizmet ve hedef odaklılık kavramlarının vakıf üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerine güçlü bir biçimde yansıtılması gerektiğini göstermektedir. "Çağdaş" ve "Hizmet ve kullanıcı odaklılık" kodları her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de belirgin bir şekilde öne çıkan kodlar arasında yer almaktadır.

"Bilgiye Erişim" Temasına İlişkin Bulgular

"Bilgiye Erişim" teması kapsamında yedi adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Bilgi İhtiyacını Karşılama", "Bilgiye Hızlı Erişim", "Nitelikli Bilgiye Erişim", "Bilgiye Her Yerden Erişim", "Güncel Bilgiye Erişim", "Bilgiye Uygun Maliyetle Erişim" ve "Paylaşımcılık" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. "Bilgiye Erişim" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi ihtiyacını karşılama	23	67,6	11	32,4	34	100,0
Bilgiye hızlı erişim	22	73,3	8	26,7	30	100,0
Nitelikli bilgiye erişim	20	74,1	7	25,9	27	100,0
Bilgiye her yerden erişim	19	79,2	5	20,8	24	100,0
Güncel bilgiye erişim	10	66,7	5	33,3	15	100,0
Bilgiye uygun maliyetle erişim	11	91,7	1	8,3	12	100,0
Paylaşımcılık	8	100,0	-	-	8	100,0

Not. Tabloda "-" işareti bulunan hücrelerde uygun veri bulunmamaktadır.

Tablo 2'de "Bilgiye Erişim" teması kapsamında "Bilgi İhtiyacını Karşılama" (f=34), "Bilgiye Hızlı Erişim" (f=30) ve "Nitelikli Bilgiye Erişim" (f=27) kodlarının yüksek frekansta yer alması, üniversite kütüphanelerinin temel işlevlerinin bilgiye erişim süreçlerinin etkinliği üzerine yoğunlaşmaya devam ettiğini göstermektedir. "Bilgiye Her Yerden Erişim" (f=24) ve "Güncel Bilgiye Erişim" (f=15) kodları ise bilgiye erişimin zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde gerçekleşmesinin önemini yansıtmaktadır. Bulgular, üniversite kütüphanelerinin bilgiye erişime çok kavramlı bir hizmet alanı olarak yer verdiğini ve özellikle hız, yeterlilik ve kalite çerçevesinde yer aldığını göstermektedir. "Bilgi ihtiyacını karşılama", "hızlı erişim" ve "nitelikli bilgiye erişim" kodlarına daha fazla yer verilmesi, kullanıcı beklentilerine uygun ve performansa dayalı bir erişim anlayışının benimsendiğini göstermektedir. Mekândan bağımsız erişim ve güncellik vurguları, dijitalleşme ile uyumlu bir dönüşümü gösterirken, maliyet ve paylaşım kavramlarının görece sınırlı kalması, açık erişim ve kaynakların ekonomik sürdürülebilirliği gibi konulara vizyon ifadelerinde daha az yer verildiğine işaret etmektedir. "Bilgi ihtiyacını karşılama" kodunun her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de öne çıktığı görülmektedir. Öte yandan vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerindeki "Bilgiye Uygun Maliyetle Erişim" (f=1) ve "Paylaşımcılık" (f=0) gibi kodlarının frekansı, bilgiye ekonomik erişim ve bilgi paylaşımı konularında vakıf üniversitesi kütüphanelerinin bakışını göstermektedir.

"Koleksiyon (Derme)" Temasına İlişkin Bulgular

"Koleksiyon (Derme)" teması kapsamında bulgular iki kod çerçevesinde incelenmiştir. Bu iki kod "Her Türden Kaynak Bulundurma" ve "Stratejik ve Sistematik Koleksiyon Yönetimi" kodlarından oluşmaktadır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. "Koleksiyon (Derme)" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Her türden kaynak bulundurma	29	72,5	11	27,5	40	100,0
Stratejik ve sistematik koleksiyon yönetimi	3	50,0	3	50,0	6	100,0

Tablo 3'e göre "Koleksiyon (Derme)" temasında "Her Türden Kaynak Bulundurma" (f=40) kodu açık bir şekilde öne çıkarken, üniversite kütüphanelerinin çeşitli, kapsayıcı, çok disiplinli koleksiyon geliştirme politikası izlediği dikkat çekmektedir. Buna karşılık "Stratejik ve Sistematik Koleksiyon Yönetimi" (f=6) kodunun her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de eşit olarak oldukça düşük frekansa sahip olması, koleksiyon geliştirme süreçlerinin sistematik temelli yönetim yönünün

vizyon ifadelerinde sınırlı bir şekilde yer aldığını göstermektedir. Bu bulgular, "Koleksiyon (Derme)" temasında üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde ağırlıklı olarak kaynak çeşitliliği üzerine odaklanıldığını göstermektedir. "Her türden kaynak bulundurma" kodunun devlet üniversitesi türünde belirgin bir şekilde öne çıkmakla birlikte vakıf üniversitelerinde de "Stratejik ve sistematik koleksiyon yönetimi" koduna kıyasla daha sık yer aldığı görülmektedir.

"Kurumsal Katkı" Temasına İlişkin Bulgular

"Kurumsal Katkı" temasında yedi adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Kurumsal Yetkinlik ve Saygınlık", "Kurumsal İşleyiş ve İhtiyaçlar", "Araştırma Faaliyetleri", "Kurumsal Gelişim", "Kurumsal Kültür ve Değerler", "Kurumsal Tanınırlık" ve "Ekonomik Sürdürülebilirlik" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. "Kurumsal Katkı" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kurumsal yetkinlik ve saygınlık	42	75,9	13	24,1	55	100,0
Kurumsal işleyiş ve ihtiyaçlar	14	63,6	8	36,4	22	100,0
Araştırma faaliyetleri	12	85,7	2	14,3	14	100,0
Kurumsal gelişim	9	69,2	4	30,8	13	100,0
Kurumsal kültür ve değerler	6	75,0	2	25,0	8	100,0
Kurumsal tanınırlık	5	100,0	-	-	5	100,0
Ekonomik sürdürülebilirlik	2	100,0	-	-	2	100,0

Not. Tabloda "-" işareti bulunan hücrelerde uygun veri bulunmamaktadır.

Tablo 4'te "Kurumsal Katkı" teması altında yer alan "Kurumsal Yetkinlik ve Saygınlık" (f=55) kodunun frekansı, üniversite kütüphanelerinin "kurumsal katkı"yı büyük ölçüde yetkinlik ve saygınlık çerçevesinde tanımladığını göstermektedir. Bununla birlikte, devlet üniversite türlerinde "Kurumsal Tanınırlık" (f=5) ve özellikle "Ekonomik Sürdürülebilirlik" (f=2) kodlarının düşük frekansta görülmesi, vakıf üniversitelerinde ise bu kodlara hiç yer verilmemesi; uluslararası görünürlük ve finansal sürdürülebilirlik gibi kritik unsurların vizyon düzeyinde yeterince önceliklendirilmediğine işaret etmektedir. Ayrıca, işleyiş, gelişim ve araştırma faaliyetlerine ilişkin vurguların daha sınırlı kalması, bu kavramların vizyon ifadelerinde geri planda kaldığını düşündürmektedir. "Kurumsal yetkinlik ve saygınlık" kodunun, devlet üniversite türünde belirgin biçimde öne çıktığı anlaşılmaktadır. Söz konusu kodun, vakıf üniversitelerinde de diğer kodlara kıyasla daha sık yer aldığı görülmektedir.

"Personel" Temasına İlişkin Bulgular

"Personel" temasında beş adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Mesleki Dayanışma ve İş Birliği", "Nitelikli Personel", "Personelin Mesleki Sürekli Gelişimi", "Mesleki Gereksinimler" ve "Kalite Odaklı Yönetim" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. "Personel" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Mesleki dayanışma ve iş birliği	12	85,7	2	14,3	14	100,0
Nitelikli personel	11	84,6	2	15,4	13	100,0
Personelin mesleki sürekli gelişimi	11	91,7	1	8,3	12	100,0
Mesleki gereksinimler	-	-	3	100,0	3	100,0
Kalite odaklı yönetim	2	100,0	-	-	2	100,0

Not. Tabloda "-" işareti bulunan hücrelerde uygun veri bulunmamaktadır.

Tablo 5'e göre üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde "Personel" temasında "Mesleki Dayanışma ve İş Birliği" (f=14), "Nitelikli Personel" (f=13) ve "Personelin Mesleki Sürekli Gelişimi" (f=12) kodlarının birbirine yakın frekanslara sahip olması, kurumsal başarının iş birliği ve nitelikli insan kaynağı ile ilişkilendirildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık "Mesleki Gereksinimler" (f=3) ve "Kalite Odaklı Yönetim" (f=2) gibi kodların düşük temsili mesleki ihtiyaçlar ve kalite kavramlarının vizyon ifadelerinde sınırlı düzeyde yer aldığını göstermektedir. "Personel" temasında "Mesleki Dayanışma ve İş Birliği", "Nitelikli Personel" ve "Personelin Mesleki Sürekli Gelişimi" kodlarına vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde çok az yer verilmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca, "Mesleki gereksinimler" kodu devlet üniversitesi kütüphanelerinin, "Kalite odaklı yönetim" kodu ise vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde hiç yer almamaktadır.

"Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" Temasına İlişkin Bulgular

"Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" temasında dört adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Araştırma", "Eğitim-Öğretim", "Toplumsal, Kültürel ve Ulusal Gelişime Katkı" ve "Gelişim ve Refahlık Seviyesi" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. "Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Araştırma	32	60,4	21	39,6	53	100,0
Eğitim-öğretim	33	67,3	16	32,7	49	100,0
Toplumsal, kültürel ve ulusal gelişime katkı	8	72,7	3	27,3	11	100,0
Gelişim ve refahlık seviyesi	6	75,0	2	25,0	8	100,0

Tablo 6'da "Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" temasında "Araştırma" (f=53) ve "Eğitim-Öğretim" (f=49) kodlarının her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de belirgin bir şekilde ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Bu da üniversite kütüphanelerinin sadece bilgi sağlayıcı olarak değil, aynı zamanda eğitim-öğrenme ve araştırma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası durumunda olduğunu göstermektedir. "Araştırma" ve "Eğitim-Öğretim" kodlarının yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. Buna karşın "Toplumsal, Kültürel ve Ulusal Gelişime Katkı" (f=11) ve "Gelişim ve Refahlık Seviyesi" (f=8) kodlarının da vizyon ifadelerinde sınırlı yer aldığı gözlemlenmiştir. Bulgular, üniversite kütüphanelerinin kurumsal rolünü daha çok eğitim-öğretim ve araştırma bağlamında tanımladığına işaret etmektedir.

"Kullanıcı" Temasına İlişkin Bulgular

"Kullanıcı" temasında dört adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Öğrenciler", "Akademik Personel ve/veya Araştırmacılar", "Diğer Kullanıcılar (Toplumun Her Kesimi)" ve "İdari Personel" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. "Kullanıcı" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Öğrenciler	9	34,6	17	65,4	26	100,0
Akademik personel ve/veya araştırmacılar	12	48,0	13	52,0	25	100,0
Diğer kullanıcılar (Toplumun her kesimi)	10	71,4	4	28,6	14	100,0
İdari personel	5	55,6	4	44,4	9	100,0

Tablo 7'ye göre, "Kullanıcı" temasında "Öğrenciler" (f=26) ile "Akademik Personel ve/veya Araştırmacılar" (f=25) kodlarının benzer düzeyde temsil edildikleri görülmektedir. Bu da üniversite kütüphanelerinin en önemli kullanıcı gruplarını oluşturan

bu iki kodun üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde dengeli bir biçimde yer aldığını göstermektedir. "Diğer Kullanıcılar" (f=14) ve "İdari Personel" (f=9) kodlarının daha düşük frekansları ise kütüphanelerin toplumun geneline açık olma misyonunu ikincil düzeyde ele aldığını düşündürmektedir. "Kullanıcı" temasında "Öğrenciler" ve "Akademik Personel ve/veya Araştırmacılar" vurgusu vakıf üniversitelerinde daha sık yer alırken, "Diğer Kullanıcılar (Toplumun Her Kesimi)" kodu devlet üniversitelerinde daha sık kodlanmıştır. Bu yaklaşım vizyon ifadelerinin ağırlıklı olarak öğrenciler ve akademisyenler merkezinde şekillendiğini göstermektedir.

"Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" Temasına İlişkin Bulgular

"Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" temasında beş adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Bilimsel Gelişim", "Entelektüel Gelişim", "Yaşam Boyu Öğrenme", "Bireysel ve Toplumsal Gelişim" ve "Bilgi Okuryazarlığı Gelişimi" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. "Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilimsel gelişim	5	50,0	5	50,0	10	100,0
Entelektüel gelişim	4	66,7	2	33,3	6	100,0
Yaşam boyu öğrenme	3	60,0	2	40,0	5	100,0
Bireysel ve toplumsal gelişim	2	40,0	3	60,0	5	100,0
Bilgi okuryazarlığı gelişimi	2	50,0	2	50,0	4	100,0

Tablo 8'de "Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" teması altında "Bilimsel Gelişim" (f=10) ve "Entelektüel Gelişim" (f=6) kodlarının öne çıkması, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde kullanıcı gelişimini daha çok bilimsel ve bilişsel ilerleme doğrultusunda ele aldıklarına işaret etmektedir. Bu bulgu, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde kullanıcıların bilişsel ve akademik gelişimine katkı sağlamayı hedeflediğini göstermektedir. Buna karşılık, "Yaşam Boyu Öğrenme", "Bilgi Okuryazarlığı" ile "Bireysel ve Toplumsal Gelişim" kavramlarının sınırlı düzeyde temsil edilmesi, bu kavramların vizyon ifadelerinde yeterli ölçüde yer bulmadığını ortaya koymaktadır. "Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" teması altındaki kodların tamamının her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de benzer düzeyde yer aldığı görülmektedir.

"Hedef Bölgeler" Temasına İlişkin Bulgular

"Hedef Bölgeler" temasında üç adet kod keşfedilmiştir. Bu kodlar "Uluslararası (Evrensel)", "Ulusal" ve "Bölgesel" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. "Hedef Bölgeler" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Uluslararası (Evrensel)	60	75,0	20	25,0	80	100,0
Ulusal	31	67,4	15	32,6	46	100,0
Bölgesel	16	84,2	3	15,8	19	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, "Hedef Bölgeler" temasında "Uluslararası (Evrensel)" (f=80) kodunun frekansının oldukça yüksek olması, üniversite kütüphanelerinin küresel ölçekte yer almayı benimsediğini göstermektedir. "Ulusal" (f=46) kodunun frekansı, üniversite kütüphanelerinin ulusal düzeydeki rolünün göz ardı edilmediğini; ancak önceliğin daha çok uluslararasılaşmaya verildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yükseköğretimdeki küreselleşme eğilimlerinin üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerine güçlü bir şekilde yansıdığını göstermektedir. "Bölgesel" kodu, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde

bölgesel katkı boyutunun geri planda kaldığına işaret etmektedir. Buna karşılık, her üç kodun devlet üniversitelerinde; "Uluslararası (Evrensel)" ve "Ulusal" kodlarının ise vakıf üniversitelerinde daha belirgin biçimde öne çıktığı anlaşılmaktadır.

"Dijital Dönüşüm/Teknoloji" Temasına İlişkin Bulgular

"Dijital Dönüşüm/Teknoloji" temasında da "Hedef Bölgeler" temasına benzer şekilde üç adet kod keşfedilmiştir. Keşfedilen bu kodlar "Dijital Hizmetler", "Dijital Erişim" ve "Dijital Koleksiyon Erişimi" kodlarıdır. Keşfedilen kodlara ilişkin frekans dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. "Dijital Dönüşüm/Teknoloji" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Dijital hizmetler	37	72,5	14	27,5	51	100,0
Dijital erişim	16	69,6	7	30,4	23	100,0
Dijital koleksiyon erişimi	15	73,7	5	26,3	20	100,0

Tablo 10 incelendiğinde "Dijital Dönüşüm/Teknoloji" temasında "Dijital Hizmetler" (f=51) kodunun sıklığı, üniversite kütüphanelerinin dijitalleşme sürecini büyük ölçüde hizmet sunum biçimi üzerinden tanımladığını göstermektedir. "Dijital Erişim" (f=23) ve "Dijital Koleksiyon Erişimi" (f=20) kodları ise dijital kaynaklara erişimin ikincil düzeyde ele alındığını ortaya koymaktadır. Bu dağılım, dijital dönüşümün yalnızca teknolojik altyapı değil, aynı zamanda bir hizmet modeli dönüşümü olarak algılandığını göstermektedir. "Dijital Dönüşüm/Teknoloji" teması altında, "Dijital Hizmetler" kodunun her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgular, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde dijital dönüşümün ağırlıklı olarak hizmet odaklı bir eksende ele alındığını göstermektedir. Bununla birlikte, yapay zekâ, veri analitiği veya açık bilim gibi ileri düzey dijital dönüşüm bileşenlerinin vizyonlarda açık biçimde yer almaması, vizyon ifadelerinin düzenli olarak güncellenmediğini düşündürmektedir.

"Bina" Temasına İlişkin Bulgular

"Bina" teması kapsamında sadece "Fiziksel Olanaklara Sahip" kodu derlenmiştir. Bu kod incelenen belgelerde 11 defa kodlanmıştır. Keşfedilen koda ilişkin frekans dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. "Bina" Temasına İlişkin Frekans Dağılımı

Kod	Devlet		Vakıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Fiziksel olanaklara sahip	7	63,6	4	36,4	11	100,0

Tablo 11'de, "Bina" teması altında her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de sadece "Fiziksel Olanaklara Sahip" kodu belirlenmiştir. Bulgular, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde fiziksel mekâna ilişkin vurguların sınırlı ve genel düzeyde kaldığını göstermektedir. Ayrıca, üniversite kütüphane binalarının "üçüncü mekân" veya "yaşayan kütüphane" niteliğine ilişkin herhangi bir vurguya yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Kelime Analizlerine İlişkin Bulgular

İncelenen belgelerde yapılan kelime tabanlı analizler aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

Kelime Frekanslarına İlişkin Bulgular

İncelenen belgelerde geçen kelimeler tekrar miktarına göre analiz edilmiştir. MAXQDA Analytics programında Türkçe diline yönelik sunulan standart dışı bırakılan kelimeler listesi uygulandıktan sonra, elde edilen kelimeler ayrıca gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, tek başına anlamlı bir içerik taşımayan ve araştırmanın amacı açısından analitik değer sunmayan kelimeler analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Analiz dışı bırakılan kelimeler listesi oluşturulduktan sonra en az 20 kez tekrar eden kelimeler analize dâhil edilmiştir. Kelime frekansları listesi Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Kelime Frekansları

Kelime	f	Belge Sayısı (n =)	%
Bilgi	212	125	74,40
Üniversite	97	73	43,45
Kütüphane	104	70	41,67
Hizmet	64	54	32,14
Araştırma	64	61	36,31
Çağdaş	74	65	38,69
Merkezi	66	61	36,31
Eğitim	49	47	27,98
Uluslararası	48	47	27,98
Bilimsel	44	40	23,81
Akademik	39	33	19,64
Belge	39	36	21,43
Evrensel	33	30	17,86
Ulusal	33	33	19,64
Teknolojik	31	29	17,26
Hızlı	28	28	16,67
Modern	27	27	16,07
Yenilikçi	27	26	15,48
Öğretim	20	19	11,31

Tablo 12 incelendiğinde, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde "bilgi" kavramının merkezi bir konumda yer aldığı gözlemlenmektedir. En yüksek frekansa sahip "bilgi" sözcüğü, "bilgiye" ve "bilgiyi" kullanımlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, kütüphanelerin temel vizyonunu bilgi kavramı ekseninde tanımladıkları anlaşılmaktadır. "Kütüphane", "merkezi" ve "araştırma" kelimelerinin yüksek tekrar oranı, vizyonların kütüphaneleri yalnızca bir hizmet birimi olarak değil, üniversite bünyesinde araştırma ve bilgi merkezi olarak konumlandırdığını ortaya koymaktadır. "Eğitim", "öğretim", "akademik", "bilimsel" ve "belge" ifadeleri, kütüphane vizyonlarının akademik üretim süreçleriyle güçlü bir bağ kurduğunu ve bilimsel faaliyetleri destekleme misyonunu vurguladığını göstermektedir. "Uluslararası", "ulusal" ve "evrensel" kelimelerinin birlikte öne çıkması, kütüphanelerin kendilerini hem ulusal hem de uluslararası standartlarda, evrensel ölçütlere uygun yapılar olarak tanımlama eğiliminde olduklarını göstermektedir.

"Çağdaş", "modern", "yenilikçi" ve "teknolojik" kelimeleri ise vizyon metinlerinde teknolojik altyapı, dijitalleşme ve yenilikçilik vurgusunun belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. "Hizmet" ifadesi, kullanıcı odaklılık ve bilgi hizmetlerinin etkin sunumu temasının güçlü biçimde yer aldığını göstermektedir. Ek olarak "zengin", "personel", "saygın" ve "öncü" gibi kelimeler, kurumsal

kapasite, nitelikli insan kaynağı ve kurumsal personel odaklı hedeflerinin vizyon söyleminde önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Bulgular, üniversite kütüphanelerinin kendilerini sadece bir "destek birimi" olarak değil, üniversitenin bilgi üretim ekosisteminin merkezi aktörü olarak konumlandırdığını ortaya koymaktadır. Vizyon ifadelerinde "yenilikçi", "modern" ve "teknolojik" kavramlarının yoğun biçimde öne çıkması, dijital dönüşüm söyleminin güçlü bir şekilde benimsendiğini göstermektedir. Bununla birlikte üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde "uluslararası", "evrensel" ve "saygın" ifadelerinin yüksek oranda yer alması, üniversite kütüphanelerinin küresel görünürlük, küresel ölçekte tanınırlık ve akademik saygınlık elde etme yönelimini yansıtmaktadır.

Kelime Bulutu

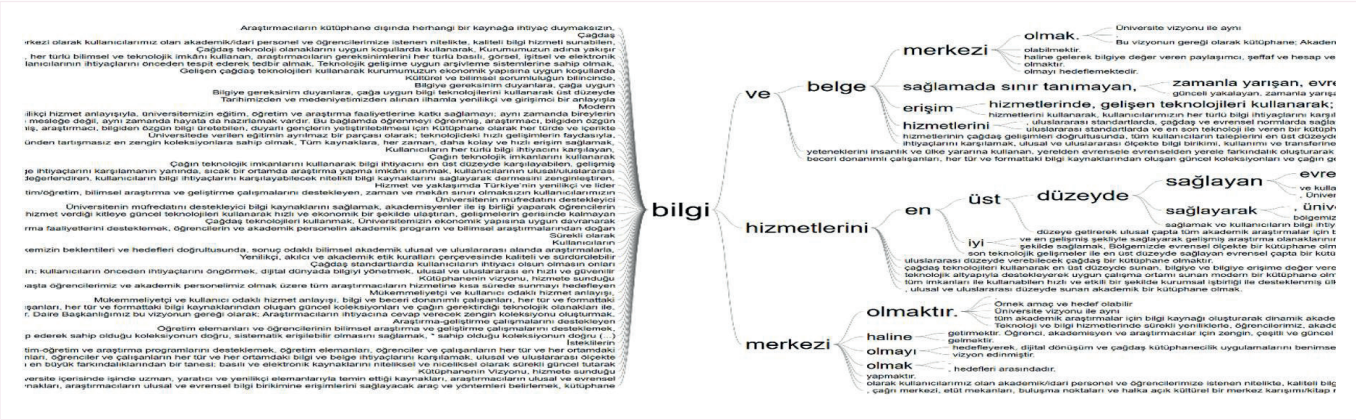
Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin derlendiği belgelerde analiz dışı bırakılan kelimeler listesi uygulandıktan sonra elde edilen en az 15 defa tekrar eden 39 kelimenin görselleştirilmesi ile kelime bulutu görselleri elde edilmiştir. Görsellerde kelime sıklığı kelime büyüklüğünü temsil etmektedir. Kelime bulutu çalışmaları Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Vizyon İfadelerine İlişkin Kelime Bulutu

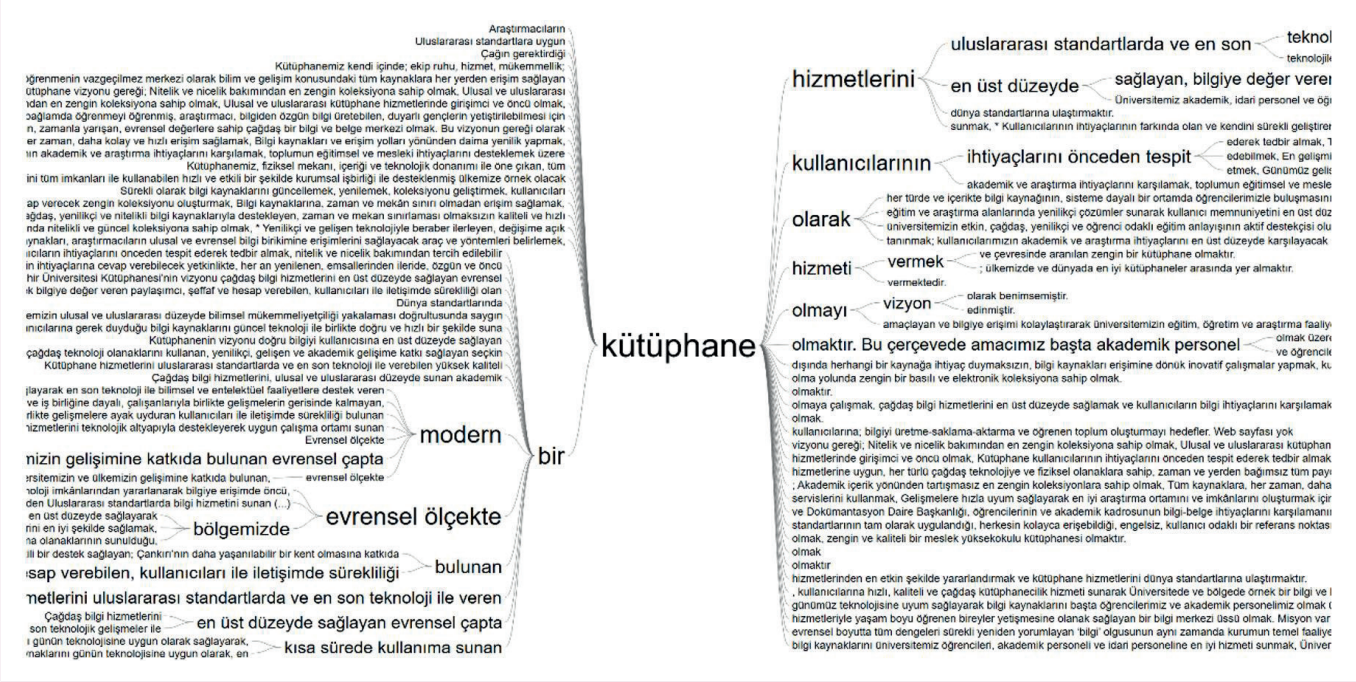
Kelime Kombinasyonlarına İlişkin Bulgular

Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin derlendiği belgelerde analiz dışı bırakılan kelimeler listesi uygulandıktan sonra elde edilen en sık tekrar eden üç kelime ile kelime kombinasyonu analizi çalışması yapılmıştır. Kelime kombinasyonu analizi, sadece belirli kavramların üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri içerisindeki tekrar sıklığını ortaya koymak için değil, bu kavramların hangi bağlamsal düzen içerisinde kullanıldığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifadeyle kelime kombinasyonu analizi, vizyon ifadelerindeki yüzeysel sıklık dağılımlarının ötesinde, kavramlar arası anlamsal ilişkilerin ve söylemsel yapıların ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmuştur. Kelimelerin hem önce hem de sonrasında geçen kelimeler kelime ağacına dâhil edilmiştir. Böylece kelimelerin bir bağlam içinde incelenmesi sağlanmıştır. İlgili kelime ağacı çalışmaları Şekil 3, Şekil 4 ve Şekil 5'te verilmiştir.

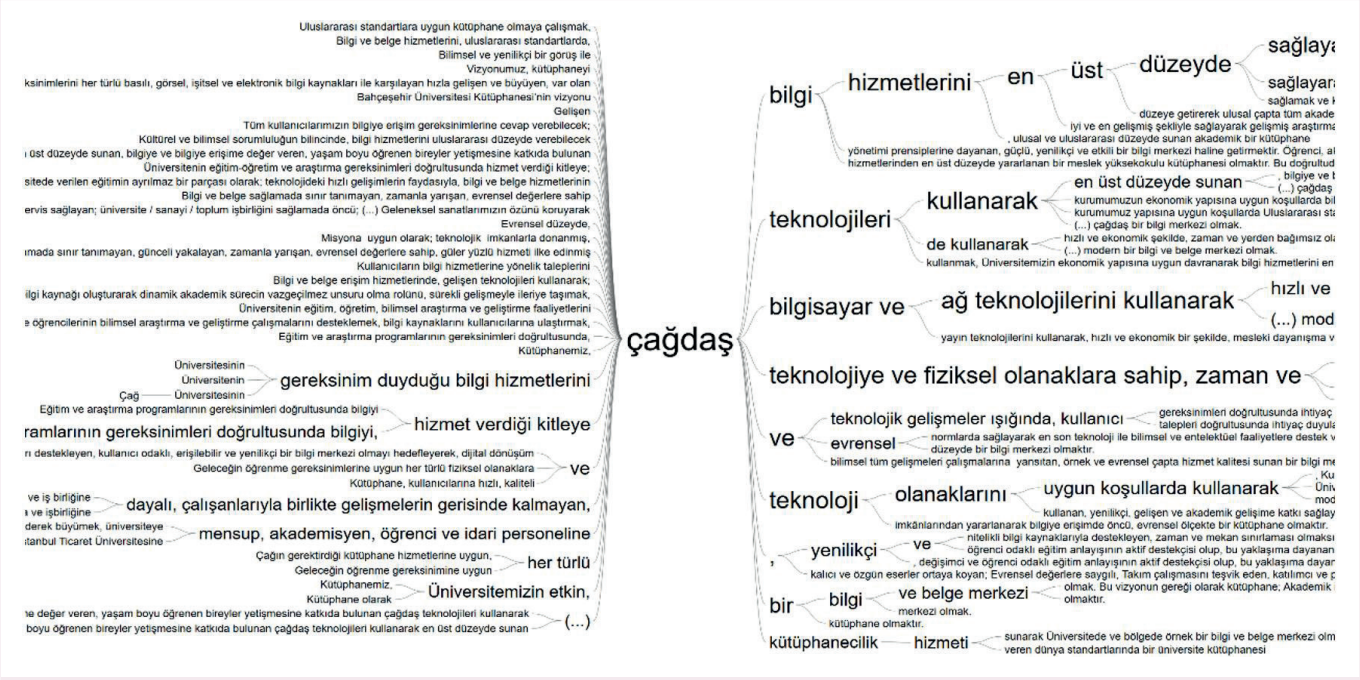
Şekil 3. "Bilgi" Kelimesine İlişkin Kelime Ağacı

Şekil 3'ten anlaşılacağı üzere, "Bilgi" kelimesinin kök olarak seçildiği kelime ağacı incelendiğinde kelime öncesinde dikkat çeken bir kombinasyon gözlemlenmemektedir. Bilgi kelimesinden sonra ise "hizmetlerini", "merkezi", "ve belge merkezi" gibi kelime kombinasyonları gözlemlenmektedir. Hizmet vurgusundan sonra "en" kelimesi ve bu kelimeyi takiben "üst" ve "iyi" kelimeleri gelmektedir. Bu üstün ve iyi hizmet vurgusu tematik analiz sürecinde keşfedilen "Hizmet ve Kullanıcı Odaklılık", "Hizmetlerde Sürekli Gelişim" ve "Etik, Şeffaf ve Sürdürülebilir Hizmet" kodlarına dair bulguları destekler niteliktedir.

Şekil 4. "Kütüphane" Kelimesine İlişkin Kelime Ağacı

Şekil 4'te "Kütüphane" kelimesinin kök olarak seçildiği kelime ağacı incelendiğinde kök kelime öncesinde "modern", "bölgemizde" ve "evrensel ölçekte" gibi kombinasyonların sıklığı dikkat çekmektedir. "Modern" kelimesi tematik analizde de sıklıkla kodlanan "Çağdaş" kodu ile paralellik taşımaktadır. Kök kelime sonrası incelendiğinde "hizmetlerini", "hizmeti", "kullanıcılarının" ve ihtiyaç vurguları kütüphanelerin hizmet odaklı vizyon görüşünü tekrardan desteklemektedir.

Şekil 5. "Çağdaş" Kelimesine İlişkin Kelime Ağacı

Şekil 5'te "çağdaş" kelimesinin kök olarak seçildiği kelime ağacı incelendiğinde kelime öncesinde hizmet verilen kitle, gereksinim karşılayan hizmet gibi vurgular dikkat çekmektedir. Kelime sonrasında da "bilgi-hizmetlerini-en-üst-düzeyde" kombinasyonu ile hizmet vurgusu tekrar etmektedir. Teknoloji, bilgisayar ve ağ teknolojileri vurguları da "çağdaş" kelimesinden sonra vizyon ifadelerinde kullanılmıştır. Çağdaş kelimesinden sonra "," işareti kullanımı ile "yenilikçi" kelimesi de sıklıkla sıralanmıştır. Bu bağlamda üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde hem günümüz odaklı hem de gelecek odaklı vizyon söylemlerine yer verdikleri söylenilebilir.

Referans bir kelimeye bağlı kalmadan ve kelime bulutu ile kelime frekansı çalışmalarında uygulanan analiz dışı bırakılan kelimeler listesinin uygulanmadığı 15 ve üzeri sıklığa sahip kelime kombinasyonları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Kelime Kombinasyonları

Kelime Kombinasyonu	**f**
Bir kütüphane olmaktır	35
Bilgi ve belge	33
En üst düzeyde	33
Bir bilgi merkezi	32
Ulusal ve uluslararası	25
Ve belge merkezi	22
Bir bilgi ve	21
Bilgi hizmetlerini en	19
Hizmetlerini en üst	19
Bilgi merkezi olmaktır	17
Bir üniversite kütüphanesi	16
Çağdaş bilgi hizmetlerini	16
Eğitim ve araştırma	15

Tablo 13'te görüldüğü gibi kelime kombinasyonları incelendiğinde bilgi, belge ve araştırma merkezi olmaya dair vizyon ifadelerinin sıklıkla tekrar edildiği gözlemlenmektedir. "Ulusal ve uluslararası" ve "ve uluslararası düzeyde" kombinasyonları hem ulusal hem de global hedefleri vurgulamaktadır. "Ve araştırma programlarının", "araştırma programlarının gereksinimleri", "programlarının gereksinimleri doğrultusunda" ve "üniversitenin eğitim ve" kombinasyonları kütüphanenin üniversite eğitim ve araştırma programlarını destekleme hedeflerini göstermektedir. "Hızlı ve ekonomik" ve "kullanarak hızlı ve" kombinasyonları ile bilgi erişiminde hız ve ekonomi vurguları gözlemlenmektedir. "Çağdaş bilgi hizmetlerini", "gelişmelerin gerisinde kalmayan", "modern bir bilgi", "modern bir kütüphane" ve "teknolojilerini kullanarak hızlı" gibi sözcük ve sözcük grupları, doğrudan çağdaşlık vurgusuna işaret etmektedir. Buna karşılık, "dayalı çalışanlarıyla birlikte", "birlikte gelişmelerin gerisinde" ve "çalışanlarıyla birlikte gelişmelerin" gibi sözcük grupları, çağdaşlık vurgusunun yanı sıra personelin yetkinliği ve etkinliğine de gönderme yapmaktadır. Bu bulgular, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde çağdaşlık anlayışının yalnızca hizmetlerin ve teknolojik olanakların güncelliği üzerinden değil, aynı zamanda çalışanların yetkinliği ve kurumsal gelişime katkıları üzerinden de anlamlandırıldığını göstermektedir. İyi hizmet ve hizmet sunulan kitle bulguları da kombinasyonlarda karşımıza çıkmaktadır.

Tartışma

Araştırma bulguları, devlet üniversitesi kütüphanelerinin neredeyse tamamının (%95,2) web sayfalarında vizyon ifadelerine yer verdiğini; buna karşın vakıf üniversitesi kütüphanelerinde bu oranın düşük (%61,5) kaldığını açıkça göstermektedir. Aynı ülkede faaliyet göstermelerine rağmen gözlemlenen bu belirgin farkın; vakıf üniversitelerinin ticari yönelimlerinden, devlet üniversitelerinin ise kamusal raporlama yükümlülüklerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

"Hizmet Odaklı Hedefler" teması altında en yüksek frekansa sahip kodların "Çağdaş" ve "Hizmet ve Kullanıcı Odaklılık" olduğu görülmektedir. Bu kodları sırasıyla "Hizmetlerde Sürekli Gelişim", "Yenilikçi" ve "Öncü/Girişimci" kodları izlemektedir. Ayrıca, "Kullanıcı Deneyimi ve Erişilebilirlik", "Etik, Şeffaf ve Sürdürülebilir Hizmet" ile "Bilimsel/Akademik" kodlarının da üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde yer aldığı saptanmıştır. Buna karşılık, "Hedef Odaklılık", "Akılcı" ve "Sorumlu" kodlarının daha düşük düzeyde temsil edildiği belirlenmiştir. Bu bulgular hem devlet hem de vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde çağdaş hizmet anlayışı ile hizmet ve kullanıcı odaklı yaklaşımın ön plana çıkarıldığını ortaya koymaktadır. Üniversite türü olarak ele alındığında; devlet üniversitesi kütüphaneleri "Kullanıcı Deneyimi ve Erişilebilirlik" ile "Etik, Şeffaf ve Sürdürülebilir Hizmet" kavramlarının oranları dikkat çekicidir. Bu durum, devlet üniversitesi kütüphanelerinin "kullanıcı deneyimi", "erişebilirlik", "sosyal sorumluluk", "etik", "şeffaflık" ve "adil erişim" ilkelerini stratejik öncelik olarak gördüğünü göstermektedir. Bu da devlet üniversitesi kütüphanelerinin kamu hizmeti misyonunu stratejik düzeyde ele aldığının ifadesi olarak düşünülebilir. Buna karşılık vakıf üniversite kütüphanelerinin vizyonlarında, "Yenilikçi" kavramına daha belirgin olarak yer verildiği dikkat çekmektedir.

"Bilgiye Erişim" teması kapsamında üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri incelendiğinde, bilgiye erişim temasının; bilgi gereksinimini karşılama, hız, nitelik, güncellik ve mekânsal bağımsızlık vurgularıyla her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de stratejik bir öncelik olduğu görülmekle birlikte devlet üniversitelerinin kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde "Paylaşımcılık", "Uygun Maliyet" vurgularının öne çıktığı dikkati çekmektedir. Bu durum, devlet kütüphanelerinin geniş kullanıcı kitlelerine yönelik "kamu hizmeti" ve "fırsat eşitliği" misyonunu vizyonlarına güçlü bir şekilde yansıttığı şeklinde yorumlanabilir. Devlet üniversitelerinin dijital dönüşüm süreçlerinde "hız" ve "nitelik" vurgusunu, vizyonlarına daha güçlü bir şekilde yansıttığı söylenebilir. Vakıf üniversitelerinin bu temalarda daha düşük aralıkta kalması, hızlı ve nitelikli hizmetin bu kurumlarda bir "vizyon" hedefinden ziyade, zaten olması gereken bir "standart" olarak kabul edildiğine işaret edebilir.

"Koleksiyon (Derme)" teması altında "Her Türden Kaynak Bulundurma" kodu belirgin biçimde öne çıkarken, "Stratejik ve Sistematik Koleksiyon Yönetimi" kodunun daha düşük sıklık düzeyinde kodlandığı görülmektedir. Her iki üniversite türünün (devlet/vakıf) de kullanıcılarına geniş bir derme geliştirmeyi benimsediği görülmekle birlikte stratejik ve sistematik bir süreç olarak vizyon ifadelerine yeterince yansımadığı söylenebilir.

"Kurumsal Katkı" teması incelendiğinde "Kurumsal Yetkinlik ve Saygınlık" kodunun yüksek frekansa sahip olduğu saptanmıştır. "Kurumsal İşleyiş ve İhtiyaçlar", "Araştırma Faaliyetleri" ve "Kurumsal Gelişim" kodları da dikkat çekmektedir. "Kurumsal Kültür

ve Değerler", "Kurumsal Tanınırlık" ve "Ekonomik Sürdürülebilirlik" kodlarının ise daha düşük sıklıkta yer aldığı görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen devlet ve vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadeleri incelendiğinde, "Kurumsal Katkı" temasının temel odağının "Kurumsal yetkinlik ve saygınlık" üzerine olduğu görülmektedir. Üniversite kütüphanelerinin sadece bilgi kaynaklarına erişim sağlayan birimler değil, aynı zamanda üniversitelerin akademik itibarı, araştırma kapasitesi ve kurumsal sürdürülebilirliğine katkı sağlayan stratejik paydaşlar olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, araştırma bulguları bu katkının vizyon ifadelerinde ağırlıklı olarak "Kurumsal Yetkinlik ve Saygınlık" teması kapsamında vurgulandığını, diğer temalarda ise daha sınırlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Benzer biçimde Wien (2019), Avrupa'daki 17 araştırma kütüphanesinin vizyon ifadelerini inceleyerek, vizyon ifadelerinin büyük çoğunluğunun ana kurumlarına açık biçimde atıfta bulunduğunu ve üniversite ile kütüphane arasındaki stratejik ilişkinin vizyon metinlerinde özellikle öne çıkarıldığını ortaya koymaktadır.

Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri incelendiğinde, "Personel" temasına ilişkin stratejik tercihlerin üniversite türüne (devlet/vakıf) göre belirgin bir şekilde ayrıştığı görülmektedir. "Nitelikli personel", "mesleki dayanışma" ve "sürekli gelişim" kodlarının neredeyse tamamına devlet üniversite kütüphaneleri tarafından yer verilmesi, devlet üniversite kütüphanelerinin personel vizyonunu geniş bir perspektifle "mesleki iş birliği" ve "sürekli gelişim" üzerine oluşturduğu söylenebilir. Buna karşın vakıf üniversitesi kütüphanelerinin, gelişim süreçlerinde teorik yaklaşımlardan çok uygulamadaki mesleki gereksinimleri merkeze aldığı; bu yönüyle hizmet odaklı ve sonuç odaklı bir yaklaşım benimsediği ifade edilebilir. Wien'in (2019) 17 Avrupa araştırma kütüphanesinin vizyon ifadeleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmada ise bu çalışmanın aksine sadece bir vizyon ifadesinde diğer kütüphanelerle iş birliği ve ortak hizmetlere değinildiği belirtilmektedir. Üniversite kütüphanelerinin birbirleriyle kuracağı yakın iş birliklerinin, her bir kütüphanenin kurumsal konumunu güçlendireceği ve yeni hizmetlerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacağı düşünüldüğünde, bu durum dikkat çekici bir olumlu gelişme olarak değerlendirilebilir.

"Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" teması kapsamında "Araştırma" ve "Eğitim-Öğretim" kodlarının yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca "Toplumsal, Kültürel ve Ulusal Gelişime Katkı" ile "Gelişim ve Refahlık Seviyesi" kodlarının az da olsa vizyon ifadelerinde yer aldığı da gözlemlenmiştir. Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri incelendiğinde, "Eğitim-Öğretim ve Toplumsal Katkı" temasının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, kütüphanelerin stratejik hedeflerinin üniversitelerin temel misyon ve varlık nedenleriyle uyum içerisinde şekillendiğini göstermektedir. Özellikle "Araştırma" ve "Eğitim-Öğretim" vurguları, her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de kütüphanelerin, üniversitelerin akademik faaliyetlerin merkezinde konumlandığını ortaya koymaktadır. Dalkıran'ın (2023a) üniversite kütüphanelerinin çevrimiçi misyon bildirimlerini incelediği çalışmasının bu bulguyu destekleyecek nitelikte olduğu ifade edilebilir. Benzer şekilde Özdem'in (2011) çalışmasında, üniversitelerin vizyon ifadelerinde "araştırma" ve "eğitim-öğretim" işlevlerine ilişkin ifadelerin öne çıktığı görülmektedir.

"Toplumsal, Kültürel ve Ulusal Gelişime Katkı" ile "Gelişim ve Refahlık Seviyesi" gibi hedeflerin büyük oranda devlet üniversitesi kütüphanelerinde yoğunlaşması, söz konusu kurumların vizyon ifadelerini kamu yararı ve toplumsal kalkınma idealleri üzerine oluşturduklarını göstermektedir. Bu durum, devlet üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerini sadece eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile sınırlamayıp aynı zamanda "kamu yararı" ve "toplumsal kalkınma" kavramlarına da yer verdiği biçiminde yorumlanabilir.

Elde edilen bulgular, üniversite kütüphanelerinin kullanıcı vizyonunun; akademik ve idari personelden toplumsal paydaşlara kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsadığını ve kullanıcı merkezli bir stratejinin benimsendiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, stratejik önceliklerin merkezinde en yoğun şekilde öğrenciler yer alırken; idari personelin vizyon ifadelerinde en az temsil edilen grup olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, üniversite kütüphanelerinin vizyonlarını oluştururken akademik çıktıları ve öğrenci gelişimini önceliklendirdiğini, kurumsal işleyişte önemli bir role sahip olan idari personeli ise ikincil planda değerlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, kütüphane vizyonlarının temel amacının akademik topluluğun gereksinimlerine ve öğrenci gelişimine odaklandığını göstermektedir. Nitekim Lo ve Mallon (2023), üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin kullanıcılarının ihtiyaçlarını yansıtması gerektiğini vurgulamaktadır.

"Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" teması kapsamında "Bilimsel Gelişim", "Entelektüel Gelişim", "Yaşam Boyu Öğrenme", "Bireysel ve Toplumsal Gelişim" ve "Bilgi Okuryazarlığı Gelişimi" kodlarının yer aldığı saptanmıştır. Üniversite kütüphanelerinin

vizyon ifadeleri incelendiğinde, "Kullanıcılar için Gelişim Hedefleri" temasına ilişkin en yüksek frekansın "Bilimsel gelişim" kodunda yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. "Entelektüel gelişim", "Yaşam boyu öğrenme", "Bireysel ve toplumsal gelişim", "Bilgi okuryazarlığı gelişimi" kodlarının her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de toplamda düşük bir frekansta kalmaktadır. Benzer şekilde Dalkıran'ın (2023a) çalışmasında da bilgi okuryazarlığı kategorisine yeterince vurgu yapılmadığı ifade edilmiştir. Bu durum kütüphanelerin kullanıcı becerilerini geliştirmeye yönelik stratejik hedeflerinin henüz istenen görünürlüğe ulaşmadığını ve vizyon ifadelerinin daha çok genel gelişim kavramları etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde bilgi okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenme ve entelektüel gelişim gibi kavramlara dönük vurgunun sınırlı kalması, üniversite kütüphanelerinin eğitimsel rolünün stratejik anlamda yeterince öne çıkarılmadığını düşündürmektedir.

"Hedef Bölgeler" teması altında "Uluslararası (Evrensel)" kodunun yüksek frekansa sahip olduğu, bunu "Ulusal" ve "Bölgesel" kodlarının izlediği görülmektedir. "Hedef Bölgeler" teması incelendiğinde, devlet üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin tüm kodlara/başlıklara daha fazla yer verdiği görülmektedir. Özellikle "Bölgesel" ve "Uluslararası" hedeflerinde devlet üniversitelerinin fazla yer vermesi, bu kurumların kütüphane vizyonlarını hem yerel kalkınma hem de evrensel bilim standartları üzerine inşa ettiklerine işaret etmektedir. Vizyon ifadelerinde, devlet üniversite kütüphaneleri yerelden evrensele uzanan daha geniş bir perspektif sunarken, vakıf üniversite kütüphaneleri ise bölgesel odaklanmanın gerisinde kalmaktadır.

Dijital Dönüşüm/Teknoloji" teması incelendiğinde, vizyon ifadelerinde "Dijital Hizmetler", "Dijital Erişim" ve "Dijital Koleksiyon Erişimi" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu kodların devlet üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde, vakıf üniversitesi kütüphanelerine kıyasla yaklaşık üç kat daha fazla vurgulandığı belirlenmiştir. Bu bulgu, dijital hizmetlerin geliştirilmesi, bilgi kaynaklarına dijital erişimin sağlanması ve dijital koleksiyonların erişilebilirliğinin artırılmasının devlet üniversitesi kütüphanelerinin vizyonlarında daha belirgin bir öncelik taşıdığını göstermektedir.

Bu durum, devlet üniversitesi kütüphanelerinin teknolojik altyapı konusunda daha kapsamlı bir vizyon benimsediklerine işaret etmektedir. Vakıf üniversitesi kütüphaneleri ise daha sınırlı bir dijitalleşme profili ortaya koymuştur. İki üniversite türü (devlet/vakıf) de göz önüne alındığında, kamu kaynaklı kurumların bilgiyi dijitalleştirme ve erişilebilir kılma sorumluluğunu daha güçlü bir şekilde benimsedikleri biçiminde yorumlanabilir.

"Bina" teması altında ise yalnızca "Fiziksel Olanaklara Sahip" kodu keşfedilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen devlet ve vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadeleri incelendiğinde "Bina" temasına ilişkin sadece "Fiziksel Olanaklara Sahip" kodunun yer alması ve bu kodun oldukça sınırlı sayıda kütüphane ile temsil edilmesi, kütüphanelerin mekânsal zenginlik ve altyapı çeşitliliğinin geri planda kaldığını göstermektedir. Bulgular, üniversite kütüphanelerinin kullanıcı ihtiyaçlarına yanıt veren modern, nitelikli ve donanımlı "üçüncü mekân" ya da "yaşayan alanlara" dönüştürülmesi hedefinin, kurumsal vizyon ifadelerine stratejik bir öncelik olarak yeterince yansımadığını ortaya koymaktadır. Odabaş ve Akkaya'nın (2020) çalışmasında da bina unsuru için en yeni ve yaygın nitelemeler olarak "yaşayan kütüphane" ve "üçüncü mekân kütüphane" (bilgi merkezi) kavramları öne çıkmaktadır.

Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde yer alan kelime frekansları incelendiğinde, "Bilgi" sözcüğünün yüksek bir oranda belgelerde yer alması, üniversite kütüphanelerinin kendilerini bilgi üretiminin ve erişiminin temel merkezi olarak konumlandırdığını ortaya koymaktadır. Vizyon ifadelerinde "Çağdaş", "Araştırma", "Uluslararası" ve "Bilimsel" gibi kavramların ön plana çıkması, üniversite kütüphanelerinin sadece yerel birer bilgi merkezi değil, küresel düzeyde akademik performansı destekleyen dinamik yapılar olma idealini göstermektedir. Bu bulgu, tematik analiz sürecinde elde edilen "Hizmet ve Kullanıcı Odaklılık", "Hizmetlerde Sürekli Gelişim" ve "Etik, Şeffaf ve Sürdürülebilir Hizmet" temalarını destekler niteliktedir. Ayrıca, "Teknolojik", "Yenilikçi" ve "Hızlı" gibi kavramların daha düşük sıklıkta kalması, dijital dönüşümün ve hızlı hizmet anlayışının stratejik hedeflerde "Çağdaş", "Araştırma", "Uluslararası" ve "Bilimsel" kavramlar kadar güçlü bir vurgu bulamadığına işaret etmektedir. Wien (2019) çalışmasında vizyon ifadelerinde "ilham verici" unsurlara ve geleceğe dair "hayallere" yer verilmediğini ifade etmektedir. Lo ve Mallon (2023) üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin ilham verici mesajlar içermesinin önemini vurgulamaktadır.

Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde yer alan kelime kombinasyonları incelendiğinde, "Bir kütüphane olmaktır" ve "Bir bilgi merkezi" gibi kalıpların yoğunluğu, "kütüphane" ve "bilgi merkezi" ifadelerinin her ikisinin kullanımının da yaygın olarak yer aldığına işaret etmektedir. "En üst düzeyde" ve "Ulusal ve uluslararası" kombinasyonlarının yüksek frekansı, kütüphanelerin hizmet kalitesinde mükemmeliyetçiliği ve küresel standartlara ulaşma idealini vizyonlarının merkezine koyduklarına işaret etmektedir. Ayrıca, "Bilgi ve belge" ile "Eğitim ve araştırma" ifadelerinin birlikteliği, kütüphanelerin sadece bilgi kaynağı sağlayan merkez olmanın ötesinde, üniversitenin eğitim-öğretim ve araştırma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olma hedefini de ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, bu ifadeler üniversite kütüphanelerinin vizyonlarını, yüksek nitelikli hizmet sunan, uluslararası yetkinliğe sahip ve akademik çıktıları doğrudan destekleyen bir "merkez" olma arzusu üzerine inşa ettikleri söylenebilir.

Üniversite kütüphanelerinin web sayfalarında yapay zekâ, etik yapay zekâ kullanımı ve yapay zekâ okuryazarlığı ile ilgili ifadelere rastlanmamıştır. Üniversite kütüphanelerinin hizmetlerinde yapay zekâ araçlarının kullanımının hızlı biçimde yaygınlaşması verilen bilgi hizmetlerinin süreçlerini değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu değişimin ve dönüşümün vizyon ifadelerinde yer almaması, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin düzenli bir şekilde güncellenmediğine işaret etmektedir. Benzer şekilde Wien (2019) çalışmasında robotik teknolojiler ve yeni nesil cihazlar gibi teknolojik yeniliklere ilişkin unsurların tanıtımı hususlarının vizyon ifadelerinde yeterli düzeyde temsil edilmediğine vurgu yapmıştır. Yapay zekâ okuryazarlığı, etik yapay zekâ kullanımı ve akademik dürüstlük konularında üniversite kütüphanelerinin kampüse liderlik eden bir merkez olduğu ya da olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmanın bulguları, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadelerinin çağdaş gelişmelerle büyük ölçüde uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, açık bilim, bilgi okuryazarlığı ve dijital dönüşüm gibi güncel yaklaşımların vizyon ifadelerinde daha belirgin biçimde yer almasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadeleri içerik analizi ile incelenerek, stratejik yönelimleri ve öncelikleri saptanmıştır. Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, üniversite kütüphaneleri kendilerini büyük ölçüde bilgiye erişim, dijitalleşme ve kullanıcı odaklı hizmetler ekseninde konumlandırdıklarını göstermektedir. Ayrıca üniversite türüne (devlet/vakıf) bağlı olarak vizyon ifadelerinde önemli farklılıklar tespit edilmiştir.

Devlet üniversitesi kütüphanelerinin neredeyse tamamına yakınının web sayfalarında vizyon ifadelerine yer verdiği görülürken, vakıf üniversitesi kütüphanelerinde bu oranın düşük kaldığı tespit edilmiştir. Devlet üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde erişilebilirlik, etik, şeffaflık ve sosyal sorumluluk gibi ifadelerin yüksek frekansta yer bulması, devlet üniversitesi kütüphanelerinin kamu hizmeti misyonunu stratejik düzeyde içselleştirdiğine işaret etmektedir. Buna karşılık, vakıf üniversitesi kütüphanelerinin vizyon ifadelerinde yenilikçilik vurgusunun daha belirgin olması, devlet üniversitesi kütüphanelerinden farklılaştıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Devlet üniversiteleri vizyonlarını "kamu hizmeti", "fırsat eşitliği", "etik" ve "şeffaflık" gibi toplumsal fayda odaklı değerler üzerine inşa ederken, vakıf üniversitelerinin daha çok doğrudan hizmet sunumuna ve mesleki gereksinimlerin karşılanmasına yönelik sonuç odaklı bir strateji izlediği görülmektedirler.

Kullanıcı odaklılık, kütüphanelerin varlık gerekçeleri kapsamında en sık vurgulanan temalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Hem "kullanıcı" teması altında hem de diğer temaların altında bir şekilde "kullanıcı" unsuruna değinilmesi önemlidir. Vizyon ifadelerinde "çağdaşlık", "araştırma" ve "uluslararasılaşma" kavramları en yüksek frekansla temsil edilerek kütüphanelerin üniversitenin akademik itibarı ve araştırma kalitesi için stratejik bir paydaş olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, bu güçlü akademik vurguya rağmen "teknoloji", "yenilikçilik" ve "hız" gibi dijital dönüşümün temel taşlarını oluşturan kavramların stratejik önceliklerde daha geride kaldığı görülmektedir. Özellikle her iki üniversite türünde (devlet/vakıf) de en güncel teknolojik gelişme olan yapay zekâ konusuna dair hiçbir ifadeye rastlanılmaması, mevcut vizyonların geleceğin teknolojik trendlerini yakalamakta henüz hazırlıksız olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da vizyon ifadelerinin durağan ifadeler olma yerine katılımcı, dinamik ve düzenli biçimde güncellenen stratejik ifadeler durumuna dönüştürülmesi gerektiğine işaret

etmektedir. Ayrıca, kütüphanenin beş temel unsurundan biri olan bütçeye hiç değinilmemesi de ayrı bir eksiklik olarak söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçlarının, üniversite kütüphanelerinde vizyon geliştirme süreçlerinde paydaşlara katkı sağlayacak stratejik bir yol haritası sunacağı öngörülmektedir. Çalışmanın bulguları ışığında, üniversite kütüphanelerinin stratejik yönetim süreçlerini daha etkin kılmak adına bazı temel adımların atılmasında yarar vardır. Bu kapsamda araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçları ile literatürden hareketle kütüphane yöneticilerine ve bu alanda çalışma yürütecek araştırmacılara yönelik şu öneriler sunulabilir:

Üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri, "çağdaşlık" ve "yenilikçilik" gibi genel ve soyut kavramların ötesine geçirilerek, dijital dönüşüm ve açık bilim ekseninde yeniden yapılandırılmalıdır. Ayrıca, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri düzenli aralıklarla gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir.

Vizyon ifadelerinin güncellemesi sürecinde paydaş katılımı (kullanıcılar, akademisyenler, yöneticiler, kütüphaneciler) sağlanarak vizyonun dinamik ve güncel kalması mümkün kılınmalıdır.

Yapay zekâ ve yapay zekâ okuryazarlığı kütüphane hizmetlerinin ayrılmaz bir bileşeni olarak ele alınmalı, etik boyutlarıyla birlikte vizyon ifadelerine entegre edilmelidir. Bu kapsamda, üniversite kütüphanelerinin yapay zekâ okuryazarlığı, etik yapay zekâ kullanımı ve akademik dürüstlük konularında kampüs genelinde öncülük eden bilgi merkezleri olduğu vurgulanmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinin yalnızca birer "bilgi kaynağı" değil, aynı zamanda sosyal etkileşim ve öğrenme alanları olduğu gerçeği, mekânsal zenginlik ve altyapı çeşitliliği çerçevesinde vizyon ifadelerine yansıtılmalıdır. Bu yaklaşım, kütüphanelerin kullanıcı deneyimini merkeze alan çok yönlü öğrenme ortamları olarak konumlandırılmasına katkı sağlayabilir.

Vizyon ifadelerinin kurumsal aidiyet ve etkililik düzeyini artırmak amacıyla şeffaflık ve katılımcılık ilkeleri doğrultusunda yalnızca kütüphane personeliyle sınırlı kalmayıp; akademisyenler, öğrenciler, üniversite üst yönetimi ve diğer paydaşlarla paylaşılmalıdır. Ayrıca, devlet üniversite kütüphanelerinde olduğu gibi vakıf üniversite kütüphanelerinin web sitelerinde de vizyon ifadelerine açık ve görünür şekilde yer verilmesi standart hale getirilmelidir.

Bilgi okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme kavramlarının vizyon ifadelerinde daha görünür hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kütüphanelerin kullanıcıların bilgiye erişim, değerlendirme ve kullanma becerilerini geliştiren sürdürülebilir öğrenme merkezleri olduğu açık bir biçimde vurgulanmalıdır.

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, vizyon ifadelerinin oluşum süreçleri ile bu süreçlere dâhil olan aktörlerin (yöneticiler, kütüphaneciler, idari personel vb.) rolü nicel, nitel veya karma araştırma desenleri kullanılarak derinlemesine incelenebilir.

Mevcut vizyon ifadelerinin çalışanlar tarafından ne ölçüde anlaşıldığı ve uygulamaya ne derece yansıdığına ilişkin çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Devlet ve vakıf üniversiteleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi ve kütüphaneci ile yönetici algılarının karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi, alandaki boşluklarının doldurulmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç olarak, üniversite kütüphanelerinin vizyon ifadeleri çağdaş eğilimlerle büyük ölçüde uyumlu olmakla birlikte stratejik derinlik, katılımcı, dinamik ve düzenli biçimde güncellenen stratejik ifadeler durumuna dönüştürülmesi gerektiği ifade edilebilir.

Yazarık katkısı

Kavramsallaştırma: H.S.; Metodoloji: H.S.; Veri Toplama: H.S.; Veri Analizi: H.S.; Yazım – İlk Taslak: H.S.; Yazım – Gözden Geçirme ve Düzenleme: H.S.; Görselleştirme: H.S.; Proje Yönetimi: H.S. Yazar(lar) sonuçları inceledi, makalenin son halini onayladı ve bu çalışmanın tüm yönlerinden sorumlu olmayı kabul etti.

Etik kurul onayı

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekli değildir.

Veri kullanılabilirliği beyanı

Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, makul talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Çıkar çatışması

Yazar herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir.

Finansman

Yazar, bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmadığını beyan etmiştir.

Üretken yapay zekâ beyanı

Bu makalenin taslağının hazırlanmasında ChatGPT ve Gemini yapay zekâ araçları metin düzenleme ve dil iyileştirme amacıyla kullanılmıştır. Tüm çıktılar yazar tarafından gözden geçirilmiş ve doğrulanmış olup tüm sorumluluk yazara aittir.

Kaynakça

Acar, S. (2022). Stratejik yönetim çerçevesinde Türkiye'deki hayat sigortası şirketleri: Vizyon ifadelerine yönelik bir analiz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(1), 311-324. https://dergipark.org.tr/en/pub/gumus/article/1016893

Altıntop, M. ve Altıntop, M. (2024). İletişim fakültelerinin misyon ve vizyon metinlerinin içerik analizi. *Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 5*(1), 20-53. https://doi.org/10.54971/synergy.1482659

Arabacı, İ. B. ve Şener, G. (2014). Üniversitelerin misyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22*(2), 701-716. ttps://dergipark.org.tr/en/download/article-file/209916

Atan, Ö. (2016). *Stratejik amaçların belirlenmesi: Stratejik niyet analizi (*A. Akdemir, Ed.). Örgütlerde stratejik yönetim içinde (ss. 116-143). Orion Yayınevi.

Bakoğlu, R. ve Yıldız, M. L. (Eds.). (2016). *Üniversitelerde strateji geliştirme sürecinde uygulamalı durum analizleri.* Beta Basım.https://kutuphane.marmara.edu.tr/dosya/kutuphane/form-files/382//1583782105.pdf

Bateman, T. S. ve Snell, S. (2013). *Management.* McGraw-Hill Irwin.

Boyce, G., Greenwood, A., Haworth, A., Hodgson, J., Jones, C., Marsh, G., Mawson, M. ve Sadler, R. (2019). Visions of value: Leading the development of a view of the university library in the 21st century. *The Journal of Academic Librarianship*, *45*(5). https://doi.org/10.1016/j.acalib.2019.102046

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, *9*(2), 27-40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Cassidy, A. (2016). *A practical guide to information systems strategic planning*. Auerbach Publications. https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.1201/9781420031089/practical-guide-information-systems-strategic-planning-anita-cassidy

Clayton, S. (1999). *Strateji geliştirme* (O. Yıldırım, Çev.). Hayat Yayıncılık.

Corrall, S. (2005). *Strategic management of information services: A planning handbook*. Aslib/IMI.

Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, *39*(174), 33-38. https://doi.org/10.15390/EB.2014.3412

Dalkıran, Ö. (2023a). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin çevrim içi misyon bildirimlerinin analizi. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 10*(1), 90-120. https://doi.org/10.16985/mtad.1184639

Dalkıran, Ö. (2023b). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin vizyonlarında yer alan kullanıcı vurguları üzerine bir inceleme. (A. Akbulut ve B. A. Şenay, Ed.), *Güncel bilgi ve belge yönetimi araştırmaları ve uygulamaları* içinde (ss. 356-378). Hiperyayın.

Doğan, S. (2007). *Vizyona dayalı liderlik*. Kare Yayınları.

Eren, E. ve Özdemirci, A. (2018). *Stratejik yönetim ve işletme politikası.* Beta.

Gölbaşı, F. (2016). *Vizyon ve misyon.* Etap Yayınları.

Guest, G., MacQueen, K. M. ve Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. Sage.

Harland, F., Stewart, G. ve Bruce, C. (2017). Ensuring the academic library's relevance to stakeholders: The role of the Library Director. *The Journal of Academic Librarianship*, *43*(5), 397-408. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2017.06.009

Jadhav, D. ve Shenoy, D. (2022). Building dynamic capabilities of an academic library: A research agenda. *The Journal of Academic Librarianship*, *48*(4), 102502. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2022.102502

Jantz, R. C. (2017). Vision, innovation, and leadership in research libraries. *Library and Information Science Research*, *39*(3), 234-241. https://doi.org/10.1016/j.lisr.2017.07.006

Karakurt, A. S. ve Özay, H. (2022). Türk denizcilik firmalarının misyon ve vizyon tanımlamalarının içerik analizi. *Journal of Marine and Engineering Technology*, *2*(2), 91-100. https://dergipark.org.tr/en/pub/joinmet/article/1187732

Kartal, N. ve Uğurluoğlu, Ö. (2020). Sağlık kuruluşlarının vizyon ifadelerinin içerik analizi ile incelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *16*(2), 385-400. http://doi.org/10.17130/ijmeb.756932

Kilpatrick, A. ve Silverman, L. (2005). The power of vision. *Strategy and Leadership*, *33*(2), 24–26. http://dx.doi.org/10.1108/10878570510586810

Kocabaş, C. ve Alpaydın, Y. (2018). Üniversite-sanayi iş birliği bağlamında teknoloji geliştirme bölgelerinin misyon ve vizyonlarının incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (*2*), 368-377.https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/article/918293

Kurulgan, M. ve İspir, B. (2009). Bilgi-Belge merkezlerinin yönetimi: Türkiye'deki literatüre yönelik içerik analizi. *Bilgi Dünyası*, *10*(2), 205-230. https://doi.org/10.15612/BD.2009.276

Lo, L. S. ve Mallon, M. N. (2023). Developing a framework for analyzing academic library vision statements. *Association of College and Research Libraries (ACRL), Pittsburgh, 17-22.* https://www.ala.org/sites/default/files/acrl/content/conferences/confsandpreconfs/2023/DevelopingFrameworkforAnalyzingAcademicLibraryVisionStatements.pdf

Matthews, J. R. (2005). *Strategic planning and management for library managers*. Bloomsbury Publishing USA.

Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademi.

Mestre, L. S. (2011). Visibility of diversity within Association of Research Libraries websites. *The Journal of Academic Librarianship*, *37*(2), 101-108. https://doi.org/10.1016/j.acalib.2011.02.001

Odabaş, H. ve Akkaya, M. A. (2020). *Bilgi merkezlerinde mekân değişen beklentiler ve mimari anlayış ışığında yönelimler.* Hiperlink.

Özdem, G. (2011). Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin analizi. *Educational Sciences: Theory & Practice*. *11*(4), 1869-1894. https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/126054/yuksekogretim-kurumlarinin-stratejik-planlarinda-yer-alan-vizyon-ve-misyon-ifadelerinin-analizi

Pacios, A. R. (2020). Knowledge management and innovation: Two explicit intentions pursued by Spanish university libraries. *IFLA journal, 46*(3), 224-233. https://doi.org/10.1177/0340035219870201

Rothaermel, F. T. (2016). *Strategic management: Concepts* (Cilt. 2). McGraw-Hill Education.

Sevmez, H. (2021). *Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde stratejik yönetim algı düzeyi araştırması ve uygulamada karşılaşılan sorunlar* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/

Silver, C. ve Lewins, A. (2014). *Using software in qualitative research: A Step-by-step guide.* Sage.

Stueart, R. D. ve Moran, B. B. (2007). *Library and information center management* (7. basım). Library and Information Science Text Series. https://www.mona.uwi.edu/dlis/sites/default/files/dlis/epdf.pub_library-and-information-center-management-library-_0.pdf

Tamer, E. T. ve Uzun, H. (2023). Beş yıldızlı otel işletmelerinin misyon ve vizyon beyanlarının izlenim yönetimi stratejileri kapsamında incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (77)*, 201-218. https://doi.org/10.51290/dpusbe.1291195

Türk Dil Kurumu (2022). Vizyon. *Güncel Türkçe Sözlük* içinde. 12 Kasım 2025 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden erişilmiştir.

Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2014). *İşletmelerde stratejik yönetim.* Beta.

Wien, C. (2019, 28 Mayıs). *Quo Vadis: A comparative study of vision statements from 17 academic libraries. Abstract from 10th qualitative and quantitative methods in libraries International Conference* [Konferans Sunumu]. Firenze, Italy. https://findresearcher.sdu.dk/ws/portalfiles/portal/151506600/QQML_presentation.pdf

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, F. (2023). Hastanelerin misyon ve vizyon ifadelerinin incelenmesi: Samsun ili örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *13*(1), 677-706. https://doi.org/10.48146/odusobiad.1229995

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (t.y.). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. 12 Kasım 2025 tarihinde https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/universityListview.jsp adresinden erişilmiştir.